

Ніва

ТЫДНЁВІК
БЕЛАРУСАЎ
У ПОЛЬШЧЫ

 http://republika.pl/niva_bielastok/
niva_bielastok@poczta.onet.pl
niva_bielastok@skrzynka.pl

№ 33 (2414) Год XLVII

Беласток 18 жніўня 2002 г.

Цана 2,00 зл.

У нас такіх людзей няма

Міхал Мінцэвіч

20 ліпеня г.г. у агратурыстычнай гаспадарцы Ірыны і Зіновія Галёнкаў „Купала” ў Арэшкаве-Парыеве адбыўся III Агратурыстычны чэмпіянат свету па кіданні абцугоў. Хаця ў той дзень на двор’е было дажджліва-сонечнае, аднак публіка і спаборнікі не падвялі; узельнікі мерапрыемства даходзілі на працу гуцлага дня.

Гаспадарка „Купала”, якая знаходзіцца на краю жывапіснай Белавежскай пушчы, з’яўляецца казачным месцам для адпачынку на ўлонні прыроды. Любіцеляў жывёл парадуе непасрэдны контакт са звярынай у міні-заапарку.

Праграма мерапрыемства была даволі багатая. У ранні час адбываліся спаборніцтвы вудзільшчыкаў, у якіх прынялі ўдзел галоўным чынам школьнікі і нават дашкольнікі, якія прыехалі сюды разам з бацькамі і з уласнымі вудзільными прыладамі. Найбольш бралі вялікія касці. Тройка пераможцаў атрымала памятныя дыпломы і кубкі ў выглядзе рыб. Перамагла Дарота Гольнік перад Юркам Галёнкам і Данелем Арабчуком — усе пераможцы з Гайнаўкі. Усяго злуюлена было каля 10 кг рыб.

Пасля поўдня на пашы для тарпанаў адбыўся III Агратурыстычны чэмпіянат свету па кіданні абцугоў. Спаборніцтва адбывалася ў трох катэгорыях: мужчын, жанчын і моладзі. Кожны з узельнікаў тройчы кідаў абцугоў рознай велічыні. Задзяленне змаганнем было настолькі вялікае, што сабраная публіка не звяртала ўвагі на холад і мімалётны даждж.

Пасля завяршэння спаборніцтва некаторыя гледачы цікавіліся лоўляй рыб, іншыя пяялі каўбаскі пры вогнішчы або папівалі піва, але найбольш людзей зацікавіла жывая музыка. А ігралі па чарзе два калектывы: маладёжны „Рэверс” з Чаромхі і дует з Міклашоў і Орлі — Алёша Рыбачук на акардэоне ды аўтар тексту на тамбурыне.

Адвячоркам, калі даехаў калектыв „Gamma Plus” з Боцькаў з гукаўмашняльнай апаратурай, пераможцам былі ўручаны ўзнагароды. Сярод мужчын перамог Кішыштаф Раманюк, які атрымаў чорнага барана, Яўген Пашко за другое месца атрымаў гуся, а Марк Несцярук за трэцяе месца — курыцу. Сярод жанчын перамагла Ірына Андраюк, за што атрымала чорную авечку, Ірына Кубай за другое месца атрымала качку, а Софія Пашко за трэцяе месца — каляровага пеўніка. Пераможца ў маладёжнай катэгорыі Каміль Філіманюк атрымаў труса, Лукаш Харытанюк за другое месца атрымаў курыцу, а Ежы Галёнка за трэцяе месца — гусінае яйка. Незвычайнія, жывія ўзнагароды не толькі ўзрадавалі лаўрэатаў, але

[працяг ↗ 3]

Няхай дазволяць нармальна жыць

Аляксей Мароз

Калі ўядзжаю я ў Тэрэміскі, на вуліцы пуста. Нават каля вясковай крамы, дзе затрымліваюцца людзі дзеля абліну інфармацыі, сядзіць толькі адна дзяўчынка. У вёсцы распаложанай на паляне Белавежскай пушчы ў гэты дзень душна. Мабыць, малодшыя жыхары, якія вярнуліся з працы, адпачываюць, а старэйшыя — чакаюць вячэрнія прахалоды, каб выйсці і пасядзець на лавачкы. Каля старэйшай драўлянай хаткі бачу некалькі мужчын, якія сядзяць на бетоннай лесвіцы, а на панадворку, што знаходзіцца наспраць, людзі ходзяць каля гаспадарчых будынкаў.

У вёску я прыехаў, каб даведацца што пушчанскія жыхары думаюць пра праект пашырэння на 10 тысяч гектараў запаведнікаў на тэрыторыі Белавежскай пушчы, падрыхтаваны Генеральнай дырэकцыяй дзяржаўных лясоў, у паразуменні з Галоўным кансерватарам прыроды, праф. Евай Сіманідэс, які плануеца накіраваць у Міністэрства асяроддзя. Праект прадстаўлены быў 9 ліпеня ў Адукацыйным асяродку Дзяржажаўных лясоў „Ягелонскае” ў Белавежы. Прадбачвае ён стварэнне запаведніка побач вёскі Тэрэміскі.

Двух мужчын, што перабіраюць старавінні, аказваюцца быць жыхарамі Гайнаўкі. Жанчына, якая выйшла з хаты, не надта ахвотна гаворыць пра лес, бо прыезджая і не ведае праblem мясцовага жыхарства. Толькі мужчына, які вяртаеца з агародчыка, ахвотны гаворыць пра пушчу і палітыку. Эдвард Вішнеўскі нарадзіўся ў Тэрэміскіх і правёў тут свае маладыя гады, але раз жыве каля Зялёной Гуры. Прыйехаў у бацькоўскую хату на адпачынак

і ўзяўся за рамонт. Сустракаецца са сваімі знаёмымі з Тэрэміскай, размаўляюць пра пушчу.

—Хочуць павялічваць запаведнік пад Еўрасаюз, а пушчанскім жыхарам не будзе лепш, а толькі будуць аблежаванні. Я за гэтым, каб пакінуць толькі парку і запаведнік, колькі ёсць. Ці ж не хопіць гэтага? Няхай спачатку давядуць па парадак дарогі, — кажа Эдвард Вішнеўскі. — Людзі баяцца, што не будзе працы, думаюць як выжыць. Раней дзяўчата з Гайнаўкі прыязджалі, каб працаўаць у лесе, а сёння для сваіх людзей няма працы.

Спадар Вішнеўскі раіць зайдці да ўласніка дрэваапрацоўчага прадпрыемства, што дзейнічае ў Тэрэміскіх, Юрыя Смакуновіча. Перад шыкарным домам прадпрымальніка стаяць дарагія машыны. Юрый Смакуновіч інфармуе, што якраз прыехалі важныя гості на размовы ў справе гандлёвой дзейнасці, але згадаеца сказаць некалькі слов.

— Напэўна нельга будзе выжыць з туризму, а апрацоўка драўніны з’яўляецца адзінай крыніцай утрымання жыхароў нашага рэгіёна. Ніхто не пытаета нашых жыхароў, як ахоўваць пушчу, — заяўляе спадар Смакуновіч.

Рашаюцца наведаць яшчэ суседку прадпрымальніка, якой аказваеца быць удава Валянціна Дзедзік. Родам яна з Койлаў, але здаўна жыве ў Тэрэміскіх. Инфармуе, што нядайна памёр яе муж і зараз жыве з пенсій.

— Няхай дазволяць нам нармальна жыць. Мы жывем з лесу, з лесу жылі нашы дзяды і прадзеды. Лес быў, ёсць і будзе ды не трэба пашыраць гэтых запаведнікаў, — заяўляе Валянціна Дзедзік. — Калісь то быў прыгожы лес, чысцю-

[працяг ↗ 3]

Беларускі саюз...

☞ 2

... у Рэчы Паспалітай прызнае несправдным выбарчае пагадненне з капаліццяй СЛД-УП, падпісане спадаром Маркам Масальскім, які выступіў ад імя Форуму меншасцей Падляшша.

Гэтае пагадненне было заключана па-за працэдурай, якую 24 красавіка 2002 г. прынялі ўсе суб'екты, якія...

Калі гандляру

гандляваць нявыгадна

☞ 2

Калі з’яўленне новых рынковых умоў прывяло да вызвалення рабочых рук на заводах і установах, гэтыя сямёны бесправоўныя, каб неяк выжыць, падаліся ў малы бізнес. Спачатку ён увасабляўся ў так званых „чайунаках” — людзях, якія ездзілі ў Польшчу, Расію, Турцыю за разнастайнымі таварамі, малымі партыямі скучлялі іх і затым прадавалі на беларускіх рынках.

Люд адпачывае

☞ 4

Пляж здалёку цалкам падобны на гусінную ферму. Пару тысяч людзей на невялікай плошчы зямлі і вады стварала вялікую шчыльнасць на адзін квадратны метр. Крык дзяцей і падлеткаў выкліканы раскошай ад контакту з вадой ствараў яшчэ большае падабенства на ферму вадаплаўных птушак.

Гэта не мы, гэта — яны

☞ 4

Адна камерцыйная тэлестанцыя праводзіла летам вельмі цікавае апытванне сярод турыстаў у адной надморскай мясцовасці. Журналістка хадзіла па набярэжнай і распытвала, ці палякі талерантныя. Усе, незалежна ад полу і ўзросту, упэўнена адказвалі, што так, палякі талерантныя.

Беларускі фэст

у Бандарах

☞ 8

Кранальна падзея: убачыўшы калону аўтобусаў, прысутныя ў Бандарах глядачы сталі на прывітанне махаць рукамі, а высока плыў бусел, які быццам браў пад свае крылы ўсю плошчу, якую шчыльна запоўнілі людзі...

У скітах і келлях

☞ 9

Хутка заўважылі руіны нейкіх збудаванняў. Калі падышлі бліжэй, то пераканаліся, што была гэта невялікая царкоўка. Ужо абваліўся ў ёй дах, а ад іканастаса астаяўся толькі шкілет. Каля сцен стаялі стасідлы, а пасярэдзіне царкоўкі ляжаў друж, які, хутчэй за ўсё, быў з абваленага даху. Побач з ім царкоўкы заўважылі мы абароджаную тэрыторыю, на якой знаходзіліся збудаванні...

Беларусь — беларусы

Святлану Нех пасадзілі на 10 сутак

На дзесяць сутак адміністрацыйнага арышту асуджаная актыўістка „Маладой Грамады” Святлана Нех. Ёй інкрымінаваны ўдзел у несанкцыянаованай акцыі — ланцугу неабыякавых людзей, які адбыўся ў Гродне 8 ліпеня, у другую гадавіну знікнення журналіста Дзмітрыя Завадскага. Уся віна Святланы Нех заключалася толькі ў тым, што яна трымала ў руках партрэт зніклага аператара ОРТ.

Прысуд, які вынесла суддзя суда Ленінскага раёна горада Гродна Наталля Козел, з'яўляецца беспрэцэдэнтным як мінімум па дзвюх падставах. Па-першае, таму, што толькі ў Гродне ўпершыню ў Беларусі ланцуг неабыякавых людзей быў расцэнены як пікет. Па-другое, з дзесяці затрыманых удзельнікаў гэтай акцыі падобны прысуд вынесены пакуль толькі ёй — дваццацідзвухгадовай дзяўчыне.

Суд доўжыўся два дні. Сведкам па справе з боку абвінавачання выступіў начальнік аховы грамадскага парадку Ленінскага РАУС капітан Аляксандр Хілько. Суддзя Наталля Козел аргументавала жорсткасць прысуду тым, што Святлана Нех „неаднаразова прыцягвалася да адказнасці за ўдзел у падобных мерапрыемствах”.

Разгляд справы Святланы Нех быў адкладзены на месяц з-за таго, што яна адмайлялася з'явіцца ў суд Ленінскага раёна. Сама Святлана тлумачыла гэта тым, што яна „не можа хадзіць туды, дзе яе забіваюць”. Пры гэтым Святлана Нех мела на ўвазе інцыдент, які адбыўся 4 чэрвеня падчас працэсу над журналістамі „Пагоні” Міколам Маркевічам і Паўлам Мажэйкам. Нагадаем, што тады дзяўчы-

на атрымала ўдар кулаком па галаве ад міліцыянта. Аднак прокурорская праўверка не знайшла „складу злачынства” ў дзеяннях супрацоўніка міліцыі.

Суд над астатнімі ўдзельнікамі гэтага ланцугу неабыякавых людзей, мастаком Зміцерам Іваноўскім і актыўістам АГП Юрыем Істоміным, па іх просьбе адбудзеца пазней.

Васіль КРОКВА
www.pahonia.promedia.minsk.by

Заява

Беларускі саюз у Рэчы Паспалітай прызнае несапраўдным выбарчае пададненне з кааліцыяй СЛД-УП, падпісанае спадаром Маркам Масальскім, які выступіў ад імя Форуму меншасцей Падляшиша.

Гэтае пагадненне было заключана па-за працэдурай, якую 24 красавіка 2002 г. прынялі ўсе суб'екты, якія стварылі Форум меншасцей Падляшиша. Змест пагаднення не быў зацверджаны на агульным сходзе Форуму і не улічвае супольнай праграмнай платформы.

Падпісанае пагадненне пазбаўляе Форум меншасцей Падляшиша якой-колечы ўласнай суб'ектнасці, што відавочна м. інш. у вызначанай назве будучага выбарчага камітэта СЛД-УП.

Мэтай Форуму меншасцей Падляшиша было аб'яднанне нацыянальных меншасцей, з'яднаных вышэйшымі каштоўнасцямі праваслаўнай веры, дзеяния супольнага старту ў самаўрадавых выбарах, як самастойнага камітэта або кааліцыі з іншымі палітычнымі групоўкамі на роўных правах.

На жаль, партыкулярныя інтарэсы часткі членаў Форуму меншасцей Падляшиша перамаглі супольнае дабро нашай грамадскасці.

Управа Беларускага саюза ў РП

Беласток, 6 жніўня 2002 г.

„Чарніла”

На прадпрыемстве „Лідскія харчовыя канцэнтраты” падае выпускі прадукцыі, асобная лініі не загружаны, людзей не задавальняюць заробкі. Мясцовыя „верты-кальшчыкі” далі „каштоўнае ўказанне” — як мага хутчэй наладзіць на прадпрыемстве вытворчасць віннай прадукцыі, якую ў народзе называюць „чарнілам”.

Вось такая, што называецца, палачка-выручалочка. А што рабіць астатнім прадпрыемствам. Можа ўзяцца за выпуск самагону? Глядзіш, і справы паправяцца.

С. БАРАВЫХ

Биржа информации, 8.08.2002 г.

Юблейныя календарыкі

Коштам Баранавіцкай гарадской арганізацыі Таварыства беларускай мовы пабачыў свет адмысловы календарык на 2002-2003 гады з выявай Ігната Дамейкі на фоне касцёла ў Ішкальдзі. Гэта добры падарунак і памяць пра нашага славутага суайчынніка, вучонага з сусветным іменем да ягоных 200-х угодкаў. Дарэчы, імя беларуса Ігната Дамейкі, нацыянальнага героя Чылі, унесена ў календар памятных дат ЮНЕСКА і сёлета шырока адзначаецца не

Калі гандляру гандляваць нявыгадна

Спякотныя дні сярэдзіны мінаючага лета ў Беларусі закранулі не толькі надвор’е. Не зацихалі там і палітыка-еканамічныя працэсы, адным з якіх і найбольш яскравым стаў усебеларускі страйк прадпрымальнікаў.

Папраўдзе, гэты слой насельніцтва, які з'яўліўся ў пачатку 90-х гадоў мінулага стагоддзя, прайяўляе найбольшую прагу да жыцця ў параўнанні з іншымі сацыяльнымі групамі. Магчыма з-за свай маладосці, а, магчыма, што, дарэчы, здаецца найбольш праўдападобным, наяўнасці ў яго шэррагах людзей з актыўнай жыццёвай пазіцыяй. Справа ў тым, што калі з'яўленне новых рынковых умоў прывяло да вызвалення рабочых рук на заводах і ўстановах, гэтыя самыя беспрацоўныя, каб неяк выжыць, падаліся ў малы бізнес. Спачатку ён уvasabliaўся ў так званых „чаўнаках” — людзях, якія ездзілі ў Польшчу, Расію, Турцыю за разнастайнімі таварамі, малымі партыямі скуплялі іх і затым прадавалі на беларускіх рынках. Зараз сітуацыя крыху змянілася — за таварами ужо ездзіць у сваёй большасці не тыя, што стаяць на базары. За прылаўкамі стаяць нанятыя людзі. Але гэтыя змены не закранулі асноў дробнага бізнесу, бо па-ранейшаму работнікам гэтай сферы трэба разлічваць свой дабрабыт ад гандлярскай удачы і, што вельмі важна, пакупніцкай здольнасці астатніх часткі насельніцтва.

Аднак з унутрыпальтычным курсам беларускага кіраўніцтва на адраджэнне камандна-адміністрацыйных парадкаў, прадпрымальнікі пачалі адчуваць на сабе, мякка кажучы, надзвычай пільную ўвагу з боку як мясцовых, так і вышэйшых улад. Само сабой зразумела, гэта ў большай ступені тычылася падаткаў, якія звычайна толькі растуць, а не зникаюць. Больш таго, апошнія падзеі сведчаць пра імкненне гэтых самых улад пастаўіць пад свой кантроль ужо працэс абароту ў прадпрымальнікаў наяўных грошай. Доказам гэтага — спроба заканадаўчы зацвердзіць неабходнасць наяўнасці ў кожнага гандляра касавага апарата, адкуль напрыканцы дня працы чалавеку трэба здаць усю наяўнасць у банк. Зразумела, для людзей, якія стаяць на ба-

зыры і маюць справу толькі з наяўнымі грашымі, прычым у адносна невялікай іх колькасці, новаўядзенне прывядзе да фактычнай немагчымасці працаўцаў. Бо прыдзеца з гандляру перакваліфікавацца ў бухгалтару. Адначасова з гэтай наўной амаль удвай мусіць узрасці падаткі.

Менавіта гэтыя чыннікі і сталі прычынай папрадажальнага страйку прадпрымальнікаў. Дарэчы, акцыя прайшла на даволі высокім арганізацыйным узроўні. Не працаўвалі рынкі амаль ва ўсіх буйных гарадах Беларусі, а агульная колькасць страйкуючых сягала да 150 тысяч чалавек. Больш таго, у некаторых месцах да беларускіх гандляроў далучыліся іх калегі з Каўказа і В’етнама, якія часова знаходзіліся ў Беларусі. Як кажуць, усім дапяяло. Але дзеля справядлівасці трэба адзначыць, што, нягледзячы на самую моцную кансалідаванасць, у параўнанні з іншымі групамі работнікаў, і сярод прадпрымальнікаў былі тыя, хто не падтрымаў пратэстуючую большасць. Прыкладам стаў старожытны Полацк, дзе гандляры, як яны самі кажуць, задаволеныя існуючымі там умовамі працы.

Адной з адметных рыс страйку стала наяўнасць у ім выключна эканамічных патрабаванняў да ўлады. Палітычныя, якія высоўваліся на страйку ўвесну, зараз не прад'яўляліся. Але тады і страйкуючых было прыкладна на траціну меней. Праўда, воні падказвае, што спалучэнне тых і іншых патрабаванняў дае найбольшы плён. Тады ўлада ўжо думае не толькі аб тым, каб не вельмі балочча забраць у гандляра гроши для латання дзірак у бюджетце, але абы захаванні ўласных крэслай. Апошняя ж акцыя мела на мэце таксама данесці да кіруючых асоб патрабаванне сустрэчы і перамоў. Магчыма, правадыры гандляроў выбраў новую тактыку для дасягнення пастаўленых мэтаў. Ці зможа яна даць найбольшы эффект? Добра, калі так. Але варта памятаць, што дробны бізнес у Беларусі існуе, на жаль, ва ўмовах не самага лагоднага палітычнага стаўлення да яго з боку ўлады і таму, магчыма, варта чакаць у час новых страйкаў і ранейшых палітычных патрабаванняў, якія адносяцца да свабоды бізнесу.

Уладзімір ЛАПЦЭВІЧ

Аб беларуска-польскай рабочай групе па Аўгустоўскім канале

У развіццё дамоўленасцей, якія былі дасягнуты падчас пятага пасяджэння Беларускага-польскага міжурадавай каардынаторскай камісіі па спраўах трансгранічнага супрацоўніцтва (Гродна, 9-10 ліпеня г.г.), Міністэрства замежных спраў Рэспублікі Беларусь у цяперашні час займаецца фарміраваннем беларускай часткі двухбаковай рабочай групы па Аўгустоўскім канале.

Гэта група заклікана вывучаць магчымас-

ці рэканструкцыі і забеспячэння паўнацэннага функцыянування Аўгустоўскага канала, які з'яўляецца трансгранічнай воднай артэрыяй, што звязвае Гродзенскую вобласць Беларусі з паўночна-заходнім часткай Падляшскага ваяводства Польшчы, і перспектывы на плане развіцця міжнароднага турызму.

Запланавана, што першае пасяджэнне групы адбудзеца напрыканцы жніўня г.г.

<http://www.mfa.gov.by/>, 8.08.2002 г.

толькі ў Беларусі, але і ў Чылі, Польшчы, Літве, Францыі.

Аўтар дызайна — мастак Ігар Марачкін.

Юблей народнага паэта Якуба Коласа Таварыства беларускай мовы адзначыла выпускам мастацкага календарыка на 2002-2003 гады і плацата з выявай песняра на фоне Свята-Аляксандра-Неўскай царквы. Гэта добрая памятка пра 120-я ўгодкі народнага песняра для ўсіх, каму дароге называць „чарнілам”.

Так цешылася галоўным прызам — чорнай авечкай — Ірына Андраюк.

Прызёры-вудзільшчыкі: Дарота Гольнік, Ежы Галёнка і Данель Арабчук.

У нас такіх людзей няма

[1 ♂ працяг]

і выклікалі шчырае здзіўленне гледачоў. Мой калега з Міллашоў дойті час не мог у такое паверыць, ківаў галавой і голасна паўтараў сабе:

— І барана аддаў, другому авечку, гусю... Ты! У нас такіх людзей то няма, няма!..

З Зіновием Галёнкам удалося мне пагаварыць на наступны дзень:

— Якая, паводле Вас, мэта Вашага чэмпіянату?

— Чэмпіянат мы з жонкай выдумалі дзеля прапагандавання нашай рэгіональнай культуры, галоўным чынам кавальства. Калісі у нас было многа кавалёў, між іншым, мой дзед Карней і амаль уся сям'я майёй жонкі з Палічнай. Яшчэ сёння маю цешчу называюць Кавалёвай. З нашай ініцыятывы чуць не паўстаў музей кавальства Гайнаўскай зямлі...

— Ці ўлічваецце, што чэмпіянат, гэта Вам чарговая затрата, у тым ліку і ў пагалоўі Вашай жывёлы?

— Узнагароды? Маём заўсёды больш жывёл. Апошнія штуки не аддаем. Уз-

нагародамі заўсёды з'яўляюцца чорны баран і чорная авечка верасковай пароды. Затраты? Даводзіца нам дакупляць жывёл увесь час, бо і праладаюць, і драпежная птушкі крадуць, і куніцы, а ў апошні час паявілася многа лісоў, якіх прысягае недалёкая звалка. Шмат каштую гадоўля коней. Трым гады таму я дакупіў 5 гектараў зямлі ў Чыжыках. Разам у мяне 15 гектараў, якія ўсе абраблия. Я — земляроб!

— Ці прызёры чэмпіянату стрымаюць слова, што жывыя ўзнагароды не трапляюць адразу на стол?

— З папярэднім я не маю кантакту, але сёлетня абязці, што будуць гадаваць іх надалей. Новы чэмпіён свету Кышыштаф Раманюк з Бацікаў каля Сям'ятыч выиграў чорнага барана і сказаў, што прыедзе яшчэ купіць чорную авечку; ягоны бацька гаварыў тое ж. Бацька, па прафесіі каваль, цікавіўся тарпанимі, бо сам іх гадуе, і хачеў купіць жарбца. Калі быў у мяне, даведаўся пра чэмпіянат і прыслал быў сюды сына. Сын выиграў, вельмі ўцешыўся, адвес бара-

на, а на вечар яго бацькі прыехалі гуляць на забаве.

— Як можаце падсумаваць чэмпіянат у параўнанні з мінулагоднім: чаго не хапіла, што цешыць?

— Сёлета рыбы быццам менш бралі. Радуе тое, што сярэдні ўзрост спаборнікаў паменшаў і прыезджае што-раз больш моладзі. Былі трыв музичныя калектывы і на забаву прыйшло

ло пабачыць дзеравяныя капанькі, бочкі. Такіх экспанатаў хачу паказаць з кожным годам больш. Добра было, каб прыехаў нейкі калектыв з Беларусі.

— А што скажаце так, ад сябе?

— Цешуся, што штогод на мерапрыемства прыходзяць усе жыхары вёскі Парыева. І з кожным годам іх больш, бо прыезджаюць іхнія сем'і з Катавіцаў,

Дуэт з Міллашоў і Орлі: Алёша Рыбачук з акардэонам і аўтар тэксту з тамбурынам.

ўдвая больш людзей. Шкада, што не удалося паказаць ткацтва на кроснах. Атракцыяй былі жорны, якія людзі маглі ўласнаручна круціць, можна бы-

Гданьска, Жырардава... Большасць гасцей, гэта мае суседзі з сем'ямі.

Міхал Мінцэвіч

Фота аўтара і Зіновія Галёнкі

Няхай дазволяць нармальна ...

[1 ♂ працяг]

сенькі, а цяпер не чысцяць і пазарастала ўсё ў гэтым парку і запаведніках. Намножыліся розныя шкоднікі на гэтых абудумерлых дрэвах ды пераносіцца на добры лес. Пакідаюць паламаныя дрэвы, каб гнілі, а людзям не даюць выкарыстаць. Улады гавораць аб агратурызме, а дзе гэты агратурызм. Людзі бацьца камароў і кляшчоў ды зараз мала хто прыядзяе. У час Сільвестра і ў святы яшчэ крыху людзей прыедзе, а так то на пальцах можна палічыць турыстаў.

Спадарыня Дзедзік крыху ўсхаўлявалася, бо працавала ў лесе. Гаворыць, што раней збралі подпісы супраць пашырэння парку, але іх пратэсты не далі становчых рэзультатаў.

Сёння пазакрываюць прадпрыемствы і няма працы. Зямля ў нас слабая, пятага і шостага класаў і з яе нельга выжыць, — гаворыць Валянціна Дзедзік. — Перад уездам у парк паставілі шлагбаум і ахоўнікі парку не дазваляюць карыстася ламачком. Зараз матылі важнейшыя за людзей.

Чарговым майм суразмоўцам з'яўляецца малады мужчына, які не хоча, каб называць яго прозвішча.

— Я думаю, што навукоўцы маюць падтрымку Міністэрства асяроддзя і таму хочуць пашырыць запаведнікі. Навуковыя работнікі вядуць многа доследаў

і яны зацікаўлены, каб павялічваць запаведнікі, — кажа мужчына. — Запаведнік мог бы яшчэ быць, каб можна было вырэзваць у ім мёртвяя дрэвы. У той частцы парку, якую пашырылі ў палове дзвеяностых гадоў, спачатку дазвалялі збирати грыбы і ягады, а пасля забаранілі, то і з запаведнікамі можна быць тое ж.

Мужчына пачынае расказваць пра дзядулю, які вёз на веласіпедзе лучыну з парку і, калі затрымалі яго ахоўнікі, то ўсчалі судовую справу. Звяртае ён увагу на ту юную частку парку, якая была пашырана ў палове дзвеяностых гадоў.

Старэйшая жанчына пасылае мяне да спадарыні Чэславы Сямёнаў, якая жыве ў Тэрэмісках ад дзяцінства. Бабуля Чэслава сядзіць на лесвіцы каля сваёй драўлянай хаткі і пачынае размову ад сумнага здарэння. Нядаўна ўволнілі яе мужа з працы, а працаў ён каля сарака гадоў у Дзяржарных лясах, у розных надліясніцтвах.

— Бяды, гэтыя запаведнікі і трэба, каб не рабілі іх. Калісці было дрэнна, але зараз намнога горш. Калі я ў лесе працавала, то многа работы было і снег адкідалі, і дарогі рабілі, а дзе будуць рабіць нашы ўнукі? Сеткай загародзяць і ў лес не пусцяць, — кажа спадарыня Чэслава.

Калі выязжджаю з Тэрэміску, вёска надалей пустуе.

Аляксей Мароз
Фота аўтара

У першую жнівеньскую нядзелю шумна прайшоў фест „Дзень будаўніка” ў Старым Ляўкове (Нараўчанская гміна), адзін з тых, якія ўжо шмат гадоў ладзіць тут мясцове Прадпрыемства будаўнічай керамікі і нараўчанскае Гмінны асяродак культуры. Гулялі на ім жыхары Ляўкова і навакольных вёсак.

Найперш на фабрычных ставах адбылася спаборніцтвы рыболоваў-вудзільшчыкаў. Пераможцамі сталі Пётр Фалькоўскі (першае месца), Багдан Гжыбоўскі (другое) і Андрэй Барэчка (трэцяе).

Затым прайшлі спартыўныя спаборніцтвы для дзяцей і дарослых. З ліку апошніх удзельнічала ажно дзесяць мужчынскіх каманд. Першынство заваявалі „Бычкі” з Навасадаў, апярэджаючы „Павукоў” з Гайнаўкі і каманду з Белавежы.

Было праведзена шмат розных конкурсаў з узнагародамі. Адзін з іх „Хто падыме найбольш цэглаў?” Сярод мужчын пераможцам стаў Марыуш Сокул, а другое і трэцяе месцы занялі Данель Мірановіч і Мечыслаў Грыц. У гэтым конкурсе спаборнічалі таксама дзевяць жанчын. Найбольш цэглаў падняла Іаланта Кардаш і ўсяго на адну цэглу

менш ад яе — Надзея Бірыцкая. Быў яшчэ конкурс на праект і пабудову найпрыгажайшага камінка з цэглы.

Падчас фэсту ляўкоўскія дзеці маглі паказаць свае найлепшыя працы з гліны — усялякія фігуркі, у іх ліку, пушчанскіх звяроў з зубром на чале. Яны таксама тут жа ляялі іх з гліны. Да гэтага цікавага занятку дзяцей заахвоціла кіраўнічка стараляўкоўскай вясковай святліцы Вольга Максімюк.

Пасля абеду на сцэну ў мініамфітэатры выйшлі мастацкія вакальні і танцавальныя калектывы. Танцавалі „Душкі з пушкі” з Нараўкі, спявалі фальклорныя калектывы „Нараўчанкі” ды капэла з Дубін. Выступілі два замежныя калектывы — „Ляўоны” з Воранава з Беларусі і баліўскі-перуанскі „Магуэй”. Вечарам і начу далёка за поўнач усе танцавалі пад гукі музыкі гурту „Ас” з Белаостока.

Была яшчэ адна цікавінка. Можна было паглядзець рэтраспектыўны кінафільм пра мінулагодніе і ранейшыя святкаванні „Дня будаўніка” ў Старым Ляўкове. Удзельнікі мінулагодніх фэсту пазнавалі сябе і сваіх знаёмых. Да сустэрэчы праз год!

Янка Целушэцкі

Мала жыхароў з навакольных вёсак прыяджасе адпачываць ля вадасховішча Бахматы.

Надалей купаюцца

Павятовы санітарны інспектор з Гайнаўкі Ірэна Аўгустыняк ад пачатку турыстычнага сезона не дазваляе купацца ў вадасховішчы Бахматы ля Дубіч-Царкоўных. Кожны тыдзень працаўнікі Санэпідэмстанцыі ў Гайнаўцы даследуюць ваду і аказваеца, што надалей у ёй нельга купацца. Некаторыя турысты не звяртаюць увагу на забарону і купаюцца ў вадасховішчы.

Працоўнік Павятовай санітарнай станцыі ў Гайнаўцы Ніна Зін паведамляе, што ў вадзе знаходзіцца больш, чым прадбачаюць нормы, арганічна-га рэчыва. Яна заяўляе, што ў выпадку асабліва ўражлівых асоб купанне ў вадасховішчы Бахматы можа давесці да высыпкі на скуры ды пашкодзіць вочы.

Дырэктар Гміннага асяродка культуры ў Дубіч-Царкоўных Іаланта Соха інфармуе, што ўесь турыстычны сезон быў лі заняты ўсе месцы ў асяродку адпачынку, які знаходзіцца каля вадасховішча. Турысты дадатковая прыяджалацца сваімі палаткамі і начавалі ў іх над вадою.

Людзі, якія адпачываюцца ля вадасховішча Бахматы, карыстаюцца байдаркамі, паруснымі лодкамі, звычайнімі і воднымі веласіпедамі, якія бяруць напракат. Аднак, мала было ў гэтым годзе жыхароў Гайнаўскага, Бельскага і Сямятыцкага паветаў, якія ў мінулых гадах прыбывалі на кароткі аднадзённы адпачынак ды купаліся. Многія сярод іх бралі веласіпеды і іншыя водныя сродкі транспорту, а разраз мала турыстаў катаецца па вадасховішчы.

— Каля звяртаем увагу турыстам, каб не купаліся ў вадасховішчы, то адзін паслухает, а другі не. Асобы, якія купаюцца, робяць гэта на сваю адказнасць. Некаторым дык трэба было б паставіць паліцянта, каб выпісваў штрафы, каб людзі выйшлі з вады, — заяўляе Іаланта Соха.

Каля вадасховішча знаходзяцца надпісы з забаронай купання.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

Люд адпачывае

Спякотныя дні ліпеня праста прымушалі ўцякаць з хаты, дзе пры адчыненых вокнах тэмпература не сыходзіла ніжэй 30 градусаў. Парусот метраў ад маёй вуліцы знаходзіцца Дайлідскасе вадасховішча, якое прыцягвае летам тысячы жыхароў Беластока, жадаючых ахаладзіцца ў яго зялёной і мутной вадзе. Пляж здалёку цалкам падобны на гусіную ферму. Пару тысяч людзей на невялікай плошчы зямлі і вады стварала вялікую шчыльнасць на адзін квадратны метр. Крык дзяцей і падлеткаў выкліканы раскошай ад контакту з вадой ствараў яшчэ большае падабенства на ферму вадаплаўных птушак.

Каля абеду ў суботу і нядзелю на гэтым пляже смела можа ісці адпачываць толькі чалавек цалкам глухі, або той, хто любіць пабываць сярод шматлікай, гаманлівай і голай публікі. Асабліва здзіўляе вялікая колькасць пенсіянераў, якія рэдка мочаць хаты б ногі ў вадзе, але з вялікім зацікаўленнем разглядаюцца вакол сябе на маладыя гладкія цэлы. Не раздражняе іх ні гук, ні мітусня рухлівага натоўпу.

З-за вялікай колькасці дробных адпадкаў на траве і пяску — недакуркай, коркай ад бутэлек і ўсялякай дробязі — я не адважыўся зняць сандалі з ног і пайшоў на другі канец Дайлідскага заливі, дзе пад лесам, на беразе штучнага возера адпачывала парусот чалавек, сярод якіх даміналі сямейныя групы. Тут у вадзе таксама бушавалі дзеци, а бацькі безупынна нешта елі. На беразе вадасховішча і ў лесе дымела смажанае мясо. Я налічыў 22 грылі, на якіх пякліся каўбасы, куриныя крылы, сала і невядома што там яшчэ. Я не ўяўляю сабе, што можна столькі з'есці звычайнім па выглядзе людзям. Безупынна елі і падкрэслівалі, што на свежым паветры лепш смакуе. На дзікім пляжу супстрэзу я групу знаёмых — у большасці чыноўнікаў і настаўнікаў. Прыйехалі са маходамі, з дзяцьмі. Каля я прыйшоў,

яны ўжо елі. Плаваў я амаль гадзіну і калі выйшаў з вады, яны таксама елі, гадзіну пасля, калі з імі развітваўся, здымалі каўбаскі з грыля. Паглядзеўшы на іх багаж, які, маладыя яшчэ людзі, насілі над жыватом, вырашыў таго дня не есці абеду.

Асаблівасцю адпачынку беластоцкага люду ёсць шмат есці і ляжаць сярод адпадкаў. Краявід на беразе дзікага пляжа, дзе ніхто не прыбірае смецця, напамінаў фільмавы свет пасля яздернай катастроfy. Не здзіўляюць сам бруд і кучы смецця. У палове летняга сезона гэта нармальна. Здзіўляе тое, што людзім на пляжы, якія раскашуюцца ядой прывезенай з дому, яно не перашкаджае. Наадварот, відаць было, што вялікі сметнік захвочваў, каб яго пабольшваць. Людзі бессаронна кідалі ў кусты ля самой вады паперкі, бутэлькі, бляшаныя банкі з-пад кансерваў, рэшткі мяса, недакуркі.

Вяртаючыся дахаты на ўсходнім беразе вадасховішча я адкрыў яшчэ адзін пляж, на якім прыхаваліся мясцовыя нудысты. Каля дзвяццаці маладых хлопчыў і дзяўчат цалкам спалучыліся са светам прыроды. Не звярталі ўвагі на людзей, якія час ад часу праходзілі дарожкай, што знаходзіцца каля іх лагера. Не відаць там было ні смецця, ні дыму з грыля. Дзе-нідзе валяліся толькі бутэлькі з півам. Маладыя людзі паводзілі сябе надта спонтанна, але не парушалі ніякіх нормаў вызначаных заканадаўствам.

Для зацікаўленых адпачынкам на Дайлідскім вадасховішчы ёсць толькі адна парада — тримацца сярэдзіны гэтага аквена. Там яшчэ ёсць вада, якую з пэўнай засцярогай можна называць чыстай. Блізка берага апрача людзей і сабак у вадзе можна пабачыць шмат пра-дуктаў айчыннай і замежнай вытворчасці. А найлепши прыяджалацца сюды зімою, калі пад снегам не відаць нашай єўрапейскай цывілізацыі.

Яўген МИРАНОВІЧ

Вачыма паляка

Гэта не мы, гэта — яны

Адна камерцыйная тэлестанцыя праводзіла летам вельмі цікавае апытанне сярод турыстаў у адной надморскай мясцовасці. Журналістка хадзіла па наўбярэжнай і распытвала, ці палякі талерантныя. Усе, незалежна ад полу і ўзросту, упўнена адказвалі, што так, палякі талерантныя.

— А ці вы самі — талерантны? — дапытвалася журналістка.

Зноў пацвярдзілі. Урэшце, гучала апошніе пытанні:

— А ў даручылі б вы апеку над вашым дзіцём ці ўнукам мусульману?

І тут кожны з апытваных пярэчыў. Чаму? Ну, бо ж, казалі турысты, гэта іншая культура, вера, традыцыя. Іншая, вядома, чым польска-каталіцкая. Пажылая жанчына прызналася нават, што апасалася б таго, што мусульманін мог бы „звесці” яе ўнukaў на чужы ёй іслам.

Пэўна, калі б правесці такое апытанне ў Беластоку і ставіць падобныя пытанні пражывающим тут палякам-католікам, толькі што ў адносінах да беларусаў, праваслаўных, адказы быў б таікі ж. Хоць, здаецца, большасць з апытваных рабіла б агаворку: „Mi to tak w ogóle Białorusini, prawosławni nie przeszkapią”. Гэта, вядома, толькі гіпатэз. У май адчуваючы, такія рэакцыі вынікаюць са своеасаблівага страху перад дэнацияналізацыяй польской большасці. Мабыць, мае гэта свае крыніцы ў гісторыі: аплёўванні польскага твару прусаком, аўстрыйцам, рускім. Гэты страх мяне рассмяшае. Ужо больш магу зразумець боязь палякаў, асабліва на Беласточчыне, перад перасаджваннем маладых з каталіцтвам ў іншыя рэлігіі, як хоць бы праваслаўе. Але ж, таксама, я не такі ўпэўнены, якай з цэрквой — праваслаўная ці каталіцкая,

больш экспансіўная, і хто каго павінен апасацца.

З другога боку, само паняцце талерантнасці скрывае ў сабе пашану для іншых у амежаванай ступені. Каля палякі кажа талерантнасць, ён, як правіла, думае: *A niech so będzie żyją*, з дадаткам *gdzieś tam*. Пераносіцца гэта не значыць разумець, адчуваць. Гэта толькі быць побач, не пханоць сабе калоў у колы. На зломе панавання Гарбачова і Ельцина я штудзіраваў у Пецярбургу, тады яшчэ Ленінградзе, у досьць элітарным Дзяржжайным інстытуце тэатра, музыкі і кінематографіі. На курсе быў нас дзесятак, з пятнаццаткі, і ад другога года засталося нас столькі ж да канца. Цікава, што сярод нас быў толькі адзін рускі, Косця Мохай з Саратаўскага краю, тады, дарэчы, рассадніка палітычных і мундзірных кадраў. Ага, штудзіраваў яшчэ адзін расіянін, Саша Магарыла з Чэлябінска, ды быў ён і адчуваў сябе ў яўрэем. Быў і адзін беларус, Саша Мінделін з Віцебска. Але тое, што ён беларус, стаяла толькі ў пашпарце. І ён быў ў яўрэем. Да таго знакаміта пастаўленым. Вучыліся з намі

і ўкраінец, дагестанка, узбек, удмурт, кубінка, эстонец. Праводзілі мы ўсе разам усе дні і... ночы. Мы былі цікавыя адзін аднаго. Час ад часу хтосьці каго-нібі недалюблюваў. Мы не задумваліся над талерантнасцю, ага, нават мы не былі талерантнымі ў адносінах адзін да аднаго! Мы былі проста разам і пасля тых усіх гадоў такія ж. У нас не мусіла быць супольнага ворага, хоць, прайда, мы ўсе роўна не пераносілі выкладчыцу па сусветнай літаратуры. Можа таму я стаў глядзець на маю Польшчу з дыстанцыі. Я стаў заўважаць правінцыянализм свае краіны, правінцыянализм людзей, якія змагаюцца з пачуццём талерантнасці (з усім тым, што ў гэтым тэрміне скрываецца), а, у прынцыпе, яе недахопам. Но, як маглі б па-філософску сцвердзіць апытваныя тэлебачаннем надморскія турысты, у Польшчы недахоп талерантнасці не абазначае неталерантнасці. Неталерантныя — „яны”. „Нам” толькі тae талерантнасці часам не хапае, але ж, агулам, ды мы ўсе талерантныя, да крыві (талераванай палякамі меншасці).

Мацей ХАЛАДОУСКІ

Вячэрні канцэрт у Нараўцы

2 жніўня, на св. Ілью, Беларускае грамадска-культурнае таварыства і Гмінны асяродак культуры ў Нараўцы арганізавалі вячэрні канцэрт у мясцовым амфітэатры над рагакою. Ціхім цёплым вечарам перад шматлюднай публікай выступілі: маладзёжная капэла з Дубін, калектыв „Лівоны” з Ворана-

нава (Беларусь) ды інструментальна-вакальны ансамбль „Балалайкі” з Лодзі. Апошні з іх якраз адпачываў у Нараўцы. Было гэта вельмі ўдалае культурна-забаўляльнае мерапрыемства. Прыйемна было слухаць песні ў выкананні дубінскай капэлы. Дзяўчыны і юнакі прыгожа (яны

яшчэ толькі набіраюць вопыт) праспявалі шэсць беларускіх песен сола ды ўсе разам. За імі сцэнай завалодалі „Лівоны” з Ворана. Заварожылі яны слухачоў ча-роўным спевам. Праспявалі м.інш. „Вы-капаю крынічаньку ў зялёным садзе”, „А ў полі дуб”, „Ой, не кукуй звязоленъка рана”, „Кучараўая дзячычына”, „Стайць явар пры дарозе”, „А ў полі ніўка”. Яны таксама іграли полечкі і вальсы.

Канцэрт закончылі фолькавыя „Балалайкі”. Играли на домрах, балалайках і іншых струнных інструментах.

У той вечар ціхімі нараўчанскімі вуліцамі доўга пасля канцэрта хадзілі-прагуляваліся закаханыя парачкі. Галава кружылася ад пачутых мелодій. Не хадзелася ісці спаць. Ноч стаяла цёплая, аксамітная. Моцна пахлі кветкі ў прысадзібных агародчыках. (яц)

Найбольш радаваліся вучні

У кафэ Гайнаўскага дома культуры экспануюцца ткацкія працы, выкананыя вучнямі мастацкага гуртка „Габеленак”. Сярод іх вельмі многа прыгожых і каліровых прац розных ткацкіх тэхнік. У час адкрыцця выстаўкі 14 чэрвеня апякун гуртка Зінаіда Якуць і інструктар ГДК Ядвіга Кучкін уручылі членам ткацкага гуртка дыпломы. Найлепшыя мастакі атрымалі ўзнагароды Браніславы Мытнік з Беластока, якая прафесійна займаецца мастацкім ткацтвам.

Вучні ткацкага гуртка з апекуном Зінаідай Якуць.

— Ткацкая праца патрабуе многа часу і цярпівасці, але дае многа задавальнення. Да таго ткацкія працы можна даваць у якасці падарункаў, — сказала Ірміна Хіліманюк і Агнешка Засім, праца якіх у гуртку была вылучана ўзнагародамі.

Найбольш прац, бо ажно 14, падрыхтавала на выстаўку Эвеліна Андрасюк, якая атрымала галоўную ўзнагароду. Іншыя ўзнагароды атрымалі Агнешка Сакалоўская і Магдаліна Сянкевіч.

— Эвеліна Андрасюк вельмі таленавітая дзяўчына. Сама праектуе працы і ўмее прыгожа ткаць. Падрыхтавала яна на выстаўку таксама прасторавыя працы, — заяўвала Зінаіда Якуць.

Вучаніцы любяць прыходзіць на заняткі, бо яны развіваюць іх умеласці і здольнасці.

(ам-3)
Фота аўтара

Марыя Цюпрына, Кацярына Валкавыцкая, Лешак Шымковяк, Багдан Дудко і Люцыян Чапуляк майстэрно мелі на падстэрэшку гатэля „Унікам” у Белавежы. Выдатная там атмасфера, казалі.

Мастакі з Тэлекамунікацыі

Сёлета другі ўжо раз, з кансультатыўна-мастакай і арганізацыяй дапамогай беластоцкай Мастацкай асацыяцыі „Карткі”, сарганізаваны былі тыднёвыя курсы для мастакоў-аматаў, якія на штодзень працуяць на тэлефонных прадпрыемствах. Летась такая сустрэча адбывалася ў Бандарах і Новай Луці і спадабалася перш за ёсё ўдзельнікам, пакінула па сабе новыя, на высокім мастацкім узроўні, творы і ўспаміны аўтарам, якія першы раз наведалі Беласточчыну і захапіліся прыродай і людзьмі. Сёлета курсы праводзіліся ў Белавежы. Вяла іх Кацярына Валкавыцкая, графік і педагог, прымаў актыўны ўдзел сам шэф „Картак” рэдактар Багдан Дудко, які, як выявілася, мае таксама немалы пластычны талент.

Аўтары — Марыя Цюпрына з Зялёной Гуры, Лешак Шымковяк з Кросна-Аджанска (фільмаваў нашу экзотыку!), Люцыян Чапуляк з Брадніцы, Анджэй Хамічэўскі з Дамбровы-Гурнічай (народжаны на Віленшчыне) і Барташ Лэбэк з Варшавы ў сваіх замалёўках

і акварэлях увекавечылі белавежскую прыроду і краявід. Хоць аматары, маюць ужо свае дасягненні. Напрыклад, Л. Чапуляк, які працуе ў тэхнічнай групе па тэлеперадачы, займаецца галоўным чынам калажом, рэсункам тушшу і алоўкам, графічнымі аправамі, прасторавымі формамі, капм'ютэрнай графікай і калажом, займаецца з моладзю. Примаў ён удзел у калектывных і індывідуальных выставах. Марыя Цюпрына, ужо бабуля, паказала нам выкананне колішніх папяровых кветак, з якіх рабілася калісьці па вёсках нават надмагільныя вянцы. Сапраўды, нават я, здавалася б, дагэтуль антыталент, ведаю, як зрабіш ружу, васілек, яблыневы цвет, мак, гваздзіку... Як сапраўдны! Падзеленагурская сялянкі абмаквалі такія кветкі ў растоплены воск, пасыпалі іх ашчэпкамі пабітых ёлачных шарыкаў... І ні дождж, ні снег не пасаваў іх выгляду. Дзе сёння да такога цуда пластмасавым шаблонным кветкам!

Mira ЛУКША
Фота аўтара

Свято і змрок

У галерэі „Гайно”, якая знаходзіцца ў Беларускім музеі ў Гайнаўцы, 2 жніўня адбылося адкрыццё выстаўкі мастацкіх прац Іаанны Кярсноўскай і фатаграфій Тадэвуша Тапольскага „Свято і змрок”.

Тадэвуш Тапольскі прадставіў фатаграфіі, якія зрабіў апошнім часам у Белавежской пушчы. Непадобнасьць многіх з іх заключаецца ў тым, што зробленыя яны на зыходзе сонца. Аўтар лічыць, што здымкі з'яўляюцца інструментам, які дазваляе лепш пазнаёміцца з пуш-

чай. Жывапісец і графік Іаанна Кярсноўская свае пастэлі выконвае хутка і таму на выстаўцы змясціла многа прац, на якіх паказвае разнастайнасць пушчы. Добра выйшлі пастэлі з улікам разнароднага асвятлення. Тадэвуш Тапольскі звярнуў увагу, што яго талент з'яўляецца толькі невялікім дадаткам да звычайнай працы — фатаграфавання, якім займаецца ад трываліці гадоў. Такога нельга сказаць пра Іаанну Кярсноўскую, здольнасці якой высока ацэньвае гайнаўскі мастак Віктар Кабац.

(ам-3)
Фота аўтара

Госці вінішавалі герояў сустрэчы Іаанну Кярсноўскую (справа) і Тадэвуша Тапольскага.

Фільмавы вечар

Дажджлівая пагода, пахмурнае неба, неахвота шпацыраваць або есці смажаніну з грыля — адным словам нуда! Ёсць аднак на гэта спосаб — візіт у кінатэатр.

„Госфард парк” Роберта Альтмана, лаўрэата статутэткі Оскара, пераносіць нас у лістапад 1932 года. У маёнтак Ульіяма і Сільвіі МакКордал прыязджаюць госці са службай на вялікае паляванне. Вечарам гаспадар чытае ў сваім кабінечце газету, жанчыны п'юць чырвонае віно ў сваіх пакоях. Ранкам аказваецца, што гаспадар не жыве. У Госфард парк прыязджае інспектар паліцыі Томсан, але, праўду кажучы, толькі адна асоба зацікаўленая забойствам — служанка графіні Трэнхем — Мэры.

Альтман паказаў сапраўдную іерархію каштоўнасцей, упадак грамадства, людзей, залежных ад грошай і этикету ў Вялікабрытаніі. Перфекцыйнасць гэтай „карціны” прынесла яму сем намі-

нацый да Оскара, а гэта найлепшы доказ, што варта пайсці ў кіно!

„Тры нулі” („Trois zeros”) — французская прадукцыя, якая спадабаецца ўсім аматарами футбола. Рэжысёр Фабіен Антаньен набліжае нам свет сапраўднага спорту, які часта аказваецца жорсткім, палітычным і карумпаваным, у якім няма месца на чыстае і сумленнае змаганне. Цібор у турме марыша стаць футбалістам нацыянальнай каманды. Ману — сябар з другой нары, хоча быць спартыўным агентам. У мужчын няма аднак нікага вопыту. Шанцам на кар’еру з'яўляецца сустрэча і прапанова супрацоўніцтва з бытым агентам — Аланам Каланэ. Дзякуючы яму Ману і Цібор уваходзяць у свет футбола ды пазнаюць усю яго нягоднасць, карупцыю і адсутнасць нормаў. Варта пайсці ў кіно і пазнаёміцца з жыццём спартсменаў з гэтага другога боку.

Паўліна ШАФРАН

Паломніцтва на Святую Гару Грабарку.

Паломніцтва „праз стагоддзі”!

Жнівень — час паломніцтваў на Беласточчыне. Разам са старечамі і моладдзю ўдуць падлёткі. Усё больш у пілігрымках дзяцей. Традыцыйя стала прысутнасць дзяцей з Беларусі.

Паломніцтвы маюць не толькі рэлігійнае значэнне. Для гасцей з-за мяжы вандру́ка мае краязнаўчую каштоўнасць. Аказваецца, гэтыя дзве справы адвечна неразлучныя. Цікава зірнуць, як выглядалі пілігрымкі ў сярэднявеччы.

Кожнай вясны на дарогі Еўропы выходзілі тысячи паломнікаў, якія ішлі ў святыя месцы. Сярод іх былі беззямельныя халопы, што шукалі

ў дарозе „долі”, хворыя, людзі цікавыя свету, рыцары з нячыстым сумленнем, пакутнікі. Такая пілігримка магла працягвацца больш за трох месяцы, паломніцтва ў далёкія краіны — у Канстанцінопаль, Іерусалім магло доўжыцца нават пяць гадоў. Часам такі подзвіг фінансава руйнаваў пілігрима.

Сярэднявечны паломнік нёс з сабою кій і палатняны мяшочак. Звычайна прасіў начлег і харчы ў навакольных жыхароў. Ад XIII ст. паломнікі апраналіся ў ваўняныя рыжыя рзы. Іншым знакам, які вылучаў паломніка, была ракавіна. Гэта значы-

ла, што вандру́нік пабываў у Іспаніі і пакланіўся апосталу Іакаву ў базіліцы Сант'яга-дэ-Кампастэла.

Найбольшай славай карысталіся гарады, якія лічылі святымі: Канстанцінопаль, Рым, Іерусалім. Мэта падарожжа залежала ад граху — вялікі грэх патрабаваў доўгай і пакутнай дарогі. Вандру́нік шукаў месца на начлег у цэрквях, манастырах, сярод добрых людзей. Бывала, у дарозе сустракаў рабаўнікоў і ворагаў хрысціян. Калі гінуў у дарозе, яго лічылі абраннікам.

ЗОРКА
Фота Ганны КАНДРАЦЮК

Цікавае хобі

Юныя калекцыянеры камянёў

У час сёлетніх канікул дзеци мелі шмат свободнага часу. Яны адпачывалі, загаралі на сонцы, купаліся ў рацэ і ў возеры ды — як пабачым — развівалі свае хобі.

Дашкольнікі і вучні Каміль і Наталля Харкевічы ды Бартэк Баканач з Новага Ляўкова, Аня і Ева Кунцэвіч з Лешку́й, а таксама Ася Казлоўская з Беластока сабралі вялікую колькасць розных каменьчикоў. Збралі іх найчасцей пасля дажджу перш-наперш на попі, на берагах ракі азёраў ды на тых месцах, адкуль возяць гравій. Каменьчики загадковыя, рознага колеру і формы. Ёсць белыя, шэрыя, блакітныя, ружовыя, сінія, чырвоныя і чорныя. Шурпатыя, вострыя і гладкія, матавыя і з бляскам. Некаторыя бываюць амаль празрыстыя, а яшчэ іншыя свецяц-

ца. Праўдападобна ёсьць сярод іх граніты, габра, пясчанікі, крамяні, кальцыты, пегматыты, гнейсы, эклагіты, дацыты, рыаліты, фоналіты і парфіры.

Варта дадаць, што Ася Казлоўская папоўніла свой збор каменьчикамі, між іншым, з Іспаніі, Грэцыі і Амерыкі. З Іспаніі мае цудоўнай прыгажосці хрызаберыл.

Юныя калекцыянеры камянёў хоць больш ведаць пра свае знаходкі, м.інш. адкуль узяліся камяні ды, калі гэта магчыма, пазнаць іх назвы. А можа некаторыя з іх каштоўныя экземпляры мінералаў і скалаў? Хто з чытачоў „Зоркі” ды „Нівы” ў гэтым ім дапаможа? Падкажа загаловак кнігі або артыкул у прэсе. Дзеци будуть удзячны.

(яц)

(партугальская казка)

Жыў калісьці кароль, і быў ў яго тры саветнікі. Яны лічылі сябе самымі мудрымі людзьмі на свеце. Але кароль не вельмі ж верыў мудрасці сваіх саветнікаў і вырашыў іх выправаваць.

Аднойчы кароль паехаў на паляванне і ўзяў саветнікаў з сабой. Па дарозе сустрэўся ім стary селянін, які араў поле. Кароль спыніўся і, зірнуўшы на старога, сказаў:

— Ох, колькі снегу выпала на вяршыні гары!

— Самы для гэтага час, — адказаў стары.

— А колькі разоў згараў твой дом?

Вершы Віктара Шведа

Кім быў святы Павел

Наставнік Божага закона
Урок вядзе, як заўсягды, цікава.

І раптам ён запытвае Лявона:

— Скажы, кім быў калісьці
Святы Павел?

— Ён чалавекам быў надзвычай
слаўным,
— Ды кім жа Ён яничэ тут быць
павінен?
— An..., an..., — падказвае яму
наставнік.
— Аптэкарам! — ускрыквае
хлапчына.

Хоча быць Рая святым Мікалаем

Спрачаюца на ўроку дзеци:
Найничаслівейшы хто на свеце,
І ў якім жса людскім целе
Быць у сапраўднасці хацелі б?

— Хацела б быць, — сказала Рая,
Святым славутым Мікалаем.
Працуе толькі два дні ў годзе,
Калі з падаркамі прыходзіць.

Які звярок найлепши на зубок?

— Не ведаюць зазвычай дзеци,
Кажса наставніца лагодна,
Які вядомы звер на свеце
Найбольш нам да яды прыгодны.

Даходлівы азваўся Жэня:

— Ды гэта ж курыца, паверце,
Ядуць яе да нараджэння,
Ядуць таксама пасля смерці.

Ці цешыцца рыба?

— Ты мне скажаши хіба,
Рыбак малады,
Ці цешыцца рыба,
Як цягнеш з вады?

— Так дзіўна пытаеш
Аб рыбе з кручком.

— Яна ж так віляе
Радасна хвастом.

Селянін і тры саветнікі карала

— Два разы, ваша каралеўская светласць.

— А колькі яшчэ гарэць твайму дому?

— Тры разы!

— А што, калі я пашлю табе трох дурнаватых гусей? Ці здолееш ты ашчыпаць іх дагала?

— Присылайце колькі хочаце. Ужо я іх ашчыпаю на славу! — замяяўся селянін.

Кароль развітаўся са старым і падехаў далей. Неўзабаве ён спытаў у сваіх саветнікаў:

— Ну, саветнікі, прыйшоў час даказаць вам сваю мудрасць. Адгадайце, абы чым я пытаяў у старога і што значаць

Публіка.

Мастацкі калектыву „Стрэчанне” з Мазыра на фэсце ў Бандарах.

Беларускі фэст у Бандарах

Усход сонца над Семяноўскім вадасховішчам 20 ліпеня прадвяшчаў пагоду. Аднак пасля з заходу пачалі наплываць хмары, якія патрывожылі жыхароў навакольных вёсак. Каля 16-й гадзіны пайшоў даждж, а на месцы старой Лукі, дзе сцэні над былой кузняй Максіма Стоцкага, апошні раз ляснуў гром. Неба пачало прасвятляцца і гэта абнадзейвала, што можна чакаць пагоды.

У гэты дзень у навакольных вёсках назіралася адчуванне большага чым заўсёды руху — людзі рыхтаваліся да беларускага фэсту. Вакол бандарскіх

блёкаў стаянкі запаўняліся самаходамі з рознымі прапіскамі. У 17 гадзін надвор’е выправілася, з-за хмар пачало выглядаць сонца, якое сагрэла спадзяваннем, што праз гадзіну, калі меў пачацца беларускі фэст, пагода будзе.

Кранальная падзея: убачыўшы калону аўтобусаў, прысутныя ў Бандарах гледачы сталі на прывітанне махаць рукамі, а высока плыў бусел, які быццам браў пад свае крылы ўсю плошчу, якую шчыльна запоўнілі людзі. На сцену ўвайшоў загадчык Семяноўскага вадасховішча Лявон Хлябіч, гаспадар фэсту, які прывітаў пуб-

ліку, а ў першую чаргу старшыню ГП БГКТ Яна Сычэўскага, сакратара ГП Валянціна Ласкевіч, войта Міхалоўскай гміны Славаміра Ёську, беларускага паэта Віктара Шведа, мастацкія калектывы ды іншых гасцей.

Гэтае вялікае свята распачалося выкананнем песні „Мой Беластроцкі край”, слова да якой напісаў ураджэнец Бандароў Аляксандр Баршчэўскі (Алесь Барскі). Выкананне песні слухачы прынялі бурнымі аплодысментамі. Пасля голас узяў старшыня ГП БГКТ Ян Сычэўскі, які атрымаў працяглую авацыю калі заявіў, што беларускі фэст у маляўнічых Бандарах стане традыцыяй. Затым да мікрофона падышла сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч, якая з сардэчнай усмешкай, цёплымі словамі прывітала калектывы і гледачоў, якіх сабралася каля 3 тысяч.

Першым выступіў калектыв народнай песні „Стрэчанне” з Мазыра пад кірауніцтвам Ніны Капусцінай. Удзельнікі калектыву ў будні працуяць у школе, дзіцячым садку, заводах і іншых прадпрыемствах 130-тысячнага горада, адлеглага ад Бандароў за 700 кіламетраў. Калектыв існуе ўжо дзесяць гадоў і канцэртаваў ужо ў Беларусі, Расіі, Украіне і ў далейшым замежжы.

Другім выступіў калектыв „Каласкі”, які працуе пры ГП БГКТ пад кірауніцтвам Аллы Каменскай. Гэтыя дзяўчата-красуні і стройныя хлопцы,

прыгожа апранутыя ў беларускія народныя касцюмы, абаяльна выглядалі на фоне ўпрыгожанай ляшкамі, снапамі і каласкамі жытва і аўса сцэне; публіка доўга не дазваляла ім сысці з эстрады.

Далей выступіў калектыв „Рэчанька” з Козлікаў пад кірауніцтвам Любы Гаўрылюк. Сардэчныя песні краналі душы гледачоў, прыгадвалі ім маладосць. Пасля презентаваўся калектыв „Ас” і пад яго музыку пайшлі ў танцы перад пляцоўкай наймалодшыя ўдзельнікі свята, да іх далучыліся харысты, і ўзяўшыся за руки ланцужком пайшлі ў публіку, якая сардэчна ім аплодзірвала. Мастацкую частку фэсту завяршыў калектыв „Стрэчанне”, адспявавшы жартоўную песню „На гарэ калхоз, пад гарой калхоз”.

На заканчэнне сакратар ГП БГКТ Валянціна Ласкевіч падзякаўала арганізаторам мерапрыемства: Славаміру Ёську, Лявону Хлябічу, Ніне Лукшы, Ірыне Матвяюк; спонсарам Вяславе Хлябічу, Раману Ляткоўскому, Ніне і Вінцэнту Лукшам, Дароце Харытанюк і іншым добрым людзям.

Я вяртаўся дадому ўсіхвалены. Іншыя ўдзельнікі фэсту гаварылі:

— Гэта найлепшае і галоўнае свята ў нашым асяроддзі, яго па прыгажосці нельга парабоноўваць з нікім іншым. Вельмі цікава было і паглядзець прыгожа апранутых выканаўцаў, і паслуhaць іх выступленні; мы ганарыліся за іх. Добры фэст, добры!

Віктар БУРА
Фота аўтара

Віктар Швед падпісвае свае кніжкі. Аўтографа паэта чакаюць Марыя Хлябіч і Ніна Бура.

Сяброўства па-гарадоцку

У Гарадку 3 жніўня адбылося вялікае культурна-забаўляльнае мерапрыемства — III Сустрэча мастацкіх калектывів „Сяброўская бяседа”. Сёлета было яно аднадзённае, але затое з вялікім размахам. На лясной сцене ў падгародцкім урочышчы Барык выступіла ажно трыццаць песенных, танцевальных і вакальн-інструментальных гуртоў і хораў. Усіх іх немагчыма, з-за абменаванасці месца, тут пералічыць. Таму, між іншым, канцэрт быў доўгі як марафон. Пачаўся а 17⁴⁰ гадзіне і з гэтага моманту песні і музыка не сціхалі да-лека за поўнач.

На сустрэчу-бяседу прыехалі калектывы беларускія, польскія, рускія і... эстонскія. Ехалі на бяседу-банкет, дык везлі з сабою пачастункі — пірагі і пірожнае, а хто праснакі, грачанікі. А по-

бач сцэны кухары пяклі над агнём пірася і баранчыкаў. Частавалі ўсіх удзельнікаў мерапрыемства, а ахвотных падслікавацца было шмат.

Але вось выйшлі на сцену „Прымакі” з песняй на слова паэмі „Мой родны кут” Якуба Коласа. Прагучала прывітальна-патрыятычная песня і на сцене паявіліся арганізаторы: войта Гарадоцкай гміны Яўген Семянюк і старшыня Галоўнага праўлення БГКТ Ян Сычэўскі. Яны прывіталі ўсіх удзельнікаў „Сяброўской бяседы”, у тым ліку запрошаных гасцей, м.інш. паслоў пасольстваў Беларусі і Анголы ў Польшчы, намесніка падляшскага ваяводы, войтаў паасобных гмін Падляшша, настаяцеля праваслаўнай парафіі ў Гарадку.

Канцэрт распачаў мясцовы хор „Распісаны Гарадок”, за ім выйшлі танцо-

ры з гурту „Чарновяцы” з Чорнай Вёсکі Касцельнай, затым „Рэчанька” з Козлікаў, тады танцоры з Гродна, кляшчэлеўскія спявачкі, а за імі чарговыя калектывы. З Эстоніі прыехалі чатыры калектывы: „Сяброўкі”, „Лясныя кветкі”, „Бяседушки” і „Бэз”, а з Беларусі — „Лявоны” з Воранава. Усе ў нацыянальных прыгожых касцюмах. Добра сябе зарэкамендавалі беларускія хоры з Беластроцка, Бельска-Падляшскага і Гайнайкі.

Час ішоў хутка. Па лесе плылі мелоды адна за адной, хуткія і павольныя. Не сіхалі песні задушэўныя, лірычныя і жартоўныя. То зноў на арыгінальна ўпрыгожанай сцэне імкіў кружыліся танцоры і танцоркі. У перапынках канцэрта, калі ўсе разам спявалі з творчым размахам песню „Гэй, сяброўская бяседа”, пяць разоў успыхвалі і ляцелі ўвесь іскрыстыя феерверкі.

Сёлетніе мерапрыемства было асабліва ўдалае. Усе гэта згодна сцварджалі. Не падвяло таксама надвор’е. Пры-

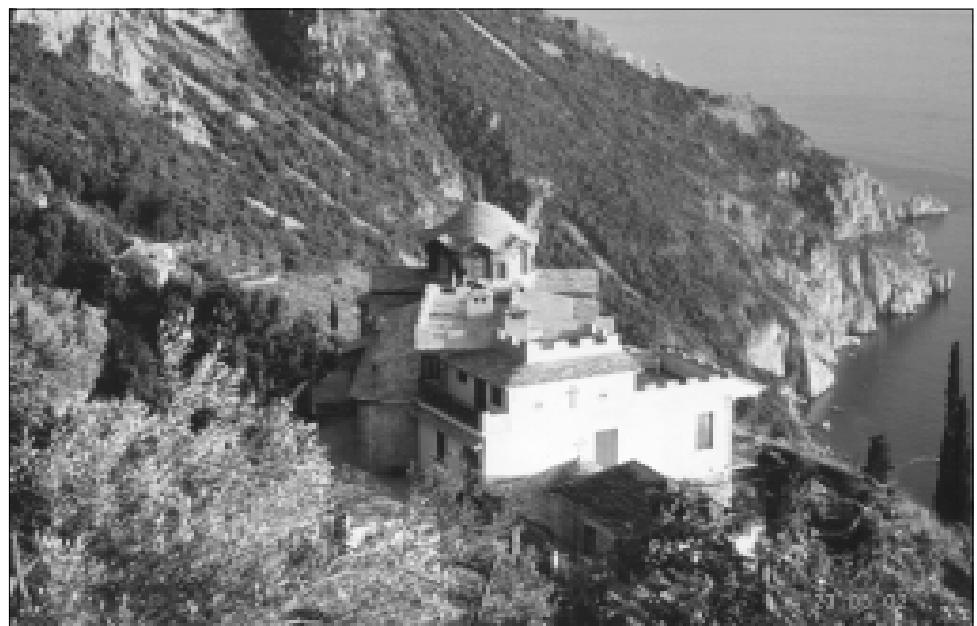
емна было адпачываць у цяньку пад стромкімі соснамі. Было цёпла, але без тае гарачыні, што ўвесе дзень стаяла ў сцішаным, быццам заслуханым у звонкія ды пераліўствыя песні, полі. Сядзелі — хто на лавачках, а хто проста на разасланых на траве радзюжках і пледах. Падвечар пачалі танцаваць пад гукі песьні — спачатку дзеці, затым маладыя дзяўчата з калектываў, а пасля ўжо ў прыцемках усе, хто толькі хацеў. Усе тут весяліліся, падпявалі за сцэнічнымі выканаўцамі. Запанавала цудоўная атмасфера. Нават і пасля поўначы мала хто збіраўся ісці дадому.

— Вельмі шкада, — сказаў міністар культуры Слуцкі, — што „Бяседа” ў Гарадку бывае толькі раз у год. Яна ж міжнародная, такая цудоўная, славная. А праз год, як усе пачулі са сцэны, мае прыехаць сюды мастацкі калектыв ажно з паўднёва-захаднія часткі Афрыкі — з Анголы. Ну, экзотыка, што ні кажы.

Янка Целушэцкі

Грыгорьеўскі манастыр распаводзаны паміж высокімі горнымі вяршины.

Адна з цэрквай Скіта св. Анны распаводзана над 300-метровым марскім абрывам.

Фота Адама БАРАВІКА

На святым паўвостраве Афон ⁽⁷⁾

У скітах і келлях

З прыстані Скіта св. Анны да самога скіта, распаводзанага на ўзроўні 340 метраў над морам, трэба было падымацца па бетоннай, нядыўна збудаванай лесвіцы. Два разы затрымліваліся на адпачынак і апярэдзілі нас мулы, на якіх работнікі везлі пошту і прадукты, што прыпылі ў прыстань. Некалькі мулай ішлі без грузу і можна было пад'ехаць на іх, але не было аматараў таго паездкі. Калі дабраліся мы ў Скіт св. Анны, то прывіталі нас там манахі і свецкі чалавек, магчыма, паслушнік. Спачатку чакалі мы пакуль паселяць грэкаў, якія раней зрабілі заказ на начлег, а пасля завялі нас у пакой, які распаводзаны быў амаль над самай саборнай царквой. Знаходзіцца ў ёй цудатворная ікона святой праведнай Анны і частка яе руکі, перад якім моляцца бяздзетны людзі. Побач царквы пабудаваны келлі манаҳаў і гасцінны дом для паломнікаў, але большасць манаҳаў са скіта жыла ў неўялічкіх доміках-келлях, распаводзаных на скальных абрывах. Манаҳі сыходзяць на багаслужэнні ў саборную царкву толькі ў нядзелі і вялікія святы, а ва ўсе апошнія дні моляцца яны ў сваіх часоўнях, распаводзаных побач келляў. Манаҳі са скітоў выконваюць ручныя вырабы і ў гэты час моляцца кароткімі малітвамі.

У дзень нашага прыбыцця ў скіт не было ў галоўнай царкве вячэрняга багаслужэння і пайшлі мы паглядзець келлі, распаводзаныя непадалёк ад нашых кватэр. Хутка заўважылі руіны нейкіх збудаванняў. Калі падышлі бліжэй, то пераканаліся, што была гэта неўялічная царкоўка. Ужо абваліўся ў ёй дах, а ад іканастаса астаўся толькі шкілет. Калі сцен стаялі стасіды, а пася-

рэдзіне царкоўкі ляжаў друз, які, хутчэй за ўсё, быў з абваленага даху. Побач знішчанай царквы заўважылі мы абгароджаную тэрыторыю, на якой знаходзіліся збудаванні. Тут таксама былі сляды па мулах, на якіх даволі харчы і прадметы патрэбныя ў манаскіх гаспадарках. Калі будынкаў знаходзіліся невялікія сады і расла агародніна, якая часта паяўляеца на манаскіх сталах. Побач Скіта св. Анны распаводзана пляцоўка для пасадкі верталётаў, якую можна выкарыстаць у выпадку скіпетрання з Грэцыі хуткай дапамогі.

Раніцай багаслужэнні адбываліся ў невялікай царкоўцы побач галоўных збудаванняў скіта. Не ўсе паломнікі знайшлі там месца ў стасідах і некаторыя стаялі калі ўвахода ў царкоўку. Пасля Літургіі адчынілі ўсыпальницу, у якой заўважылі мы многа касцей. Асобна ляжалі на полках чэрапы, а асобна іншыя косці. На чэрапах былі напісаны імёны манаҳаў і даты іх смерці. Колер касцей з'яўляеца адной з прыкмет, для абавязчэння святасці манаҳа. Пасля трох гадоў ад смерці манаҳаў выкопваюць іх косці з зямлі і моляцца калі іх. Некаторыя косці вынятыя з зямлі — вельмі светлыя і ад іх можна пачуць прыемны пах. Гэта з'яўляеца пацвярджэннем правільнага жыцця манаҳа і выкарыстоўваеца пры праслаўленні манаҳа як святога. Калі косці цёмныя, то манаҳі моляцца за душу іх уласніка і просяць, каб Гасподзь дараўаў иму грахі.

У скіце святой Анны захоўваюцца вельмі суровыя пасты. Паколькі была пятніца, дзень посны, то даті нам на снеданне каву і ваду, а на дадатковую просьбу зрабілі гарбату. Пехатою, па скалістай і крутой дарозе пайшлі мы ў Новы скіт, распаводзаны калі мора.

Месцамі трэба было ісці вельмі ўважліва, бо дарога вяла над скальнымі абрывамі. Збоку раслі расліны з калочкамі, якімі я крыху разарваў сабе кашулю. У Новым скіце спаткалі мы людзей на мулах і яны накіравалі нас да манаҳа, у якога можна было атрымаць пачастунак і адпачыць. Там, як бы ведаючы, што ідзем мы пасля вельмі поснага снедання, паслушнік запрапанаваў нам абед. Пасля завёў нас у саборную скіцкую царкву і на магілу Іосіфа Ізыхаста, пра якога я ўжо пісаў. Паінфармаваў ён, што на наступны год плануеца праславіць старца Іосіфа, як святога. Зараз яго духоўнымі парадамі, сабранымі ў многіх кніжках, карыстаючы манаҳі не толькі грэчскіх манастыроў Афона. У Новым скіце манаҳі таксама сходзяцца ў саборную царкву ў час вялікіх святаванняў, а ў будні — моляцца ў келейных царкоўках. Зайшлі мы ў адну такую царкоўку. Хаця было там мала месца, то было вельмі ўтульна. Келлі ў Новым скіце знаходзіліся часта на скалах, у рознай адлегласці ад сябе. Манаҳі вельмі рэдка наведваюць там сябе. Паслушнік, якога мы спаткалі, выконваў ладан і прымаў гасцей, а ў вольны час маліўся. Іншыя манаҳі з Новага скіта займаючы іканапісаннем, ювелірнымі працамі, вырэзваннем ікон з дрэва і апрацоўкай зямлі.

Пазней зайшлі мы ў тры грэчскія манастыры, распаводзаныя непадалёк мора: св. Паўла, Дыянісія і Грыгорыя і толькі звонку паглядзелі на Сімона-петраўскі манастыр.

Ідучы ў Манастыр св. Паўла, убачылі мы многа машын, якія выконвалі велізарную даязную дарогу з прыстані ў манастыр. Каб яе выканаць, трэба было высякаць дрэвы, разбіваць вялікія скалы і камяні ды выліць многа бетону, які абсыпаў нашы боты, калі ішлі мы па недакончанай дарозе. Калі гэтага манастыра ўбачыў я рабочых, якія гаварылі па-руску. Адзін з іх паінфар-

маваў, што прыехалі яны з расійскага пасёлка. У гэтых манастыраў прыязджаюць яны на працу, але не застаюцца як манаҳі. Назваў ён сябе панціцам і заяўіў, што ў сваіх сем'ях размаўляюць яны на гаворцы грэчскай мовы і таму могуць свабодна размаўляць з грэкамі. З'яўляючыся яны нашчадкамі грэкаў, вывезеных савецкімі ўладамі з Крыма ў глыб Расіі. Людзі гэтых, што прыехалі з Расіі, могуць разлічваць на дармовыя начлегі, харчаванне і заробак, які пасля вяртання ў Расію складзе вялікі капитал для ўтрымання сем'яў. Выконвалі яны будаўнічыя работы і сабралі аліўкі ды іншыя плады ў манастырскіх садах. Пераначавалі мы ў гасцінным доме, які знаходзіўся побач манастырскіх муроў і хадзілі на багаслужэнні ў манастырскі Срэценскі сабор.

У Дыянісійскім манастыре зайшлі мы пяшком, а ў Грыгорьеўскім паплылі ўжо на судне, бо перад ім былі абрывістыя скалы. Манастыры гэтых распаводзаны на скалах, а архітэктура іх падобная. З аднаго боку нізкія, а з другога боку (ад мора) высокія сцены, бо трэба захаваць усярэдзіне манастыра адзін узровень. Гэтых сценаў, толькі ўпрыгожваюць манастыры і становічча яны больш цікавыя — архітэктурнымі збудаваннямі. У гэтых манастырах, як амаль усіх афонскіх, былі цудатворныя іконы Божай Маці і астанкі святых. Можна было ўбачыць там, між іншым, астанкі Грыгорыя Багаслова, св. св. Кузьмы і Дзям'яна, св. Іаана Хрысціцеля, Евангеліста Лука і св. Панцеляймона.

З Грыгорьеўскага манастыра паплылі мы на судне ў прыстань Дафні і паехалі на аўтобусе ў Ксірапатамскі манастыр. Паглядзелі там царкву, у якой знаходзіцца самы вялікі на Афоне кусок дрэва, на якім распяты быў Гасподзь. Аддыхаўшыся, пайшлі ў Панцеляймонаўскі рускі манастыр.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

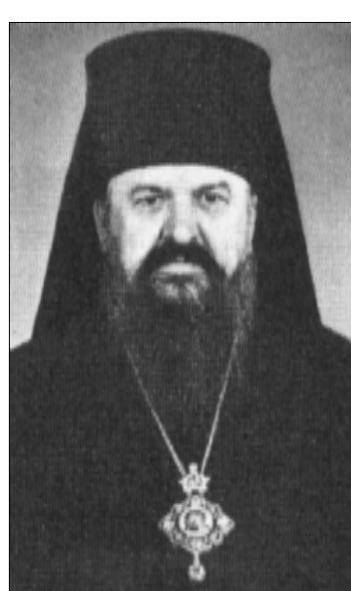
Адышоў архіепіскап Афанасій

1 мая 2002 года на 76 годзе жыцця памёр архіепіскап Афанасій (у міры Аляксандар Рыгоравіч Кудзюк) — адзін з іерархіў Рускай праваслаўнай царквы.

Аляксандар Кудзюк нарадзіўся 18 лютага 1927 г. у Красным Сяле Бельскага павета ў сялянскай сям'і. Дзяцінства і юнацтва правёў у роднай вёсцы. У вайну бацькоўская гаспадарка згарэла. Пасля эвакуаціі ў БССР — у горад Слонім, у 1945 г. паступіў паслушнікам у Жыровіцкі Успенскі манастыр. Потым вучыўся ў Маскоўскай духоўнай семінарыі і закончыў яе ў 1952 г. У час навукі ў духоўных школах прыняў пострыг у гонар свяціцеля Афанасія Вялікага і быў рукапаложаны

ў іераманаҳа. За дысертацыю аб егіпецкім манастве быў удаслоены навуковага звання кандыдата багаслоўя. Працаўваў выкладчыкам Маскоўскай духоўнай семінарыі, дзе працаведаваў Царкоўны ўстайдчык.

Пасля адбыцця царкоўнага паслушання ў Ташкенцкай епархіі вяртаеца да педагогічнай дзеянасці, гэтым разам у роднай Беларусі. Выкладаў у Мінскай духоўнай семінарыі, якая змяшчалаася ў Жыровіцкім манастыры. Тут ён у 1958 г. быў узведзены ў сан архімандрыта. Айцец Афанасій атрымаў багаты вопыт служэння на вясковых прыходах у складаных часах ганенняў на Царкву. 31 ліпеня 1980 г. архімандрит Афанасій быў рукапаложаны

ў епіскапа Пінскага, вікарія Мінскай епархіі, а 28 сакавіка 1984 г. пачаў службу на Пермскай кафедры, якую займаў больш за 17 гадоў. Дзякуючы яго старажытнамі у Пермскай епархіі больш за чатыры разы вырас лік прыходаў і адкрыты былі сем манастыроў.

Уладыка Афанасій не забыў пра Радзіму. У 1987 г. наведаў Белаосточчыну, пабываў у родных мястэцінах, на Узнясенне ўзначаліў Святу Літургію ў Кленіках.

У сувязі з дасягненнем 75-гадовага ўзросту архіепіскап Пермскі і Салікамскі Афанасій папрасіў Свяшчэнны Сіnod вызваліць яго з абавязкай, што было задаволена 13 сакавіка 2002 г. Месяц пазней, 13 красавіка, архіепіскап Афанасій перанёс інсульт, але сэрца ўладыкі не справілася з хваробай.

Адпяванне архіепіскапа Афанасія адбылося ў Вялікую суботу, 4 мая, у Свята-Троіцкім кафедральным саборы горада Пермі.

Паводле матэрыялаў
„Службы коммуникации ОВЦС МП”

Эвакуіравалася на караблі

(заканчэнне; пачатак у 31 н-ры)

Аднойчы вярталася я ад сяброў і мяне праводзілі хлопец з Шарашова і ўкраінка. Насупраць нас таксама нейкіх троє ішло. Калі яны зраўняліся з намі, я пачула ў наш адрес эпітэт „польніш швайнэ”. А я не вытрывала і паслава ім „дойчэ швайнэ”. Яны адышли крыху, а пасля завярнуліся і даганілі нас. І мужчына пытае, хто іх абазваў. Я прызналася. Ён зажадаў ад мяне аўсвайса. Калі я адказала, што не маю, ён загадаў мене прынесці, але я адмовіла. І гаспадыню збудзілі, але я пайшла ваду насыць, а ім свайго аўсвайса не дала. Калі на нядзелю прыехаў гаспадар і ладзіў фортуку, прыйшоў да яго той мой праследавацель і пра мяне пытае. А гаспадар ужо ведаў пра здарэнне і адказаў яму:

— Мудрая дзяўчына, добра адказала. Не трэба было чапаць.

А пасля гаспадар сказаў мене:

— Добра зрабіла, хай свіння не чапае.

А гэта быў шуцман і ён пасля мяне ўвесь час слядзіў: ці я за пакупкамі ішла, ці на шпацир з дзецымі; аж да выезду з Вігбальда.

Калі набліжаўся фронт, суседка-гітлерайка сказала, што на граніцы ёсьць сем радоў акопаў і рускія іх не возьмуць, але гаспадар адказаў ёй:

— Ужо і так Гітлеру канец, бо столькі нарабіў калек, сірот, удоў.

Да гаспадыні прыйшла сяброўка. Гаспадыня спытала мяне, як выглядаюць рускія. А я адказала ёй, што яны з хвастамі і рагамі.

— Ой, то яны нас пазабіваюць! — жахнулася гаспадыня.

А тae сяброўкі муж загінуў пад Смоленскам, а брат, калі прыехаў з фронту, расказваў, што рускія горшыя ад амерыканцаў, бо сам згіне, але танк спаліць.

Хацелі мяне на акопы забраць, давалі вызывы ў арбайтсамт. Але гаспадар мяне не пускаў, а неяк сам афармляў мене адтэрміноўку. Тлумачыў ураднікам:

— Ёй не далі картак на адзежу, а я ёй сваёй не дам, бо і мая на карткі.

Хлопцы, каторых забралі капаць акопы, свае чамаданы мне прынеслі, каб у выпадку, калі не вернуцца, паслаць тыя чамаданы іхнім сёстрам; але ўсе пасля вярнуліся.

Калі бамблі Кёнігсберг, то гаспадыня забірала дзяцей і ў бункер на другім баку вуліцы хавалася, а мяне астаўляла, каб дом гасіць, калі загарыща; на-супраць дома быў басейн. А гаспадар казаў мене:

— Калі будзе гарэць, уцякай! Адбяжы, ляж і накрыйся пледам.

Як англічане бамблі горад, то цікава было паглядзець — ад нас было відаць, быццам каляровыя зоркі падалі. Гаспадары госці расказвалі, што калі будынак над берагам стаяў, то з яго ў Прэгель скакалі. Тады англічане фосфар скідалі і рака гарэла. Гаварылі, што ў першую бамбёжку загінула дваццаць дзве тысячи чалавек, а ў другую — шаснаццаць.

У нядзелю хлопцы кажуць мене:

— Рыхтуйся, мы свайго загадчыка з самахода турнем, а самыя сядзем, цябе восьмем і дахаты!

У сераду гаспадар прыехаў грузавіком, каб збірацца. Спытаў мяне, ці я падруську ўмеею. Сказаў мене зрабіць бутэрброды двум рускім палонным, якіх прывёз з сабою:

— Дай ім есці, бо яны галодныя.

Я перапранулася, каб ніхто не пазнаў, што ім дапамагаю, і занесла ім. Гаспадар загадаў забіраць ўсё, што лепшае. Я свой чамаданчик схавала, каб уцячы разам з хлопцамі... А гаспадыня, якая акурат на антніну захварэла, гледзячы на ўсё сваё шкляное дабро, гаварыла мене:

— А чаму ж ты нам усяго гэтага не пабіла?..

У хату найшло войска, хлеба не стала. Гаспадыня пытае мяне, ці ўмеею хлеб пячаць. Я ніколі не пякla, але бачыла, як мама гэта рабіла. Але няма муки. Я падалася да сяброўкі, што ў складзе працавала; яна дала мене платкі, муку пшанічную і жытнью. Нясем тое дабро, абносім вакол фабрыкі, каб ніхто не ўбачыў. Падыходзім да вуліцы, а там траіх немцаў стаіць. Не спыняемся, праходзім. Гаспадыня пералякалася, што крадзена прынеслі і загадала занесці муку ў хлеўчык, але не замыкаць яго, каб можна было выкруніцца, што гэта невядома хто прынёс. Замясіла я цеста, але ўжо ўпячы не ўспела. Было 26 студзеня 1945 года.

Гаспадар хацеў яшчэ з гаражамі шопы дабро забраць. Ключы ад тых памяшканняў заўсёды віселі ў адным месцы, пад ручнікамі; там ўсё мела сваё месца і ніхто не меў права перайначаць. Ключы ад шопы быті, а ад гаражамі не можам знайсці. У гаражы мяшкі быті — мяма ў што пакавацца. Паслаў мяне па мяшкі з-пад вугалю. Яны мяшкі тримаюць, а я з шафы чыстае, што сама прала, вымаю і ў тых брудных мяшкі кладу. Калі ўжо ўсё забралі, гаспадар яшчэ тых ручнікі змахнуў, а з-пад іх той ключ выпаў...

Брат гаспадыні ў падлодках служыў і паведаміў, што будзе марскі транспарт на заход; мост на Вісле ўжо ўзварваны быў. Выехалі мы ў Пілаў, яшчэ мяшкі ў скрынкі паклалі, быццам службовы груз. Гаспадар спытаў мяне, ці забрала я свае рэчы, а я адказала, што хіба не. То ён адказаў, што забраў ён многа вондраткі і я сабе буду магла перарабіць.

Дальнебойная артылерыя б'е, невядома, ці наступны транспорт будзе. Трэба на карабель уваходзіць, а я ж калісьці праз кладку баялася перайсці, баюся, што мне сэрца лопні. Плачу, гаспадыня на мяне сварыща, а гаспадар кажа ёй:

— А каб цябе ў тых гадах везлі?

І гаспадыня не хацела выплыці, плацала, што муж яе выганяе. Узялі мяне і гаспадыню пад рукі, а дзяцей за рукі і пагрузілі на карабель, а гаспадар мусіў астасцца на службе і не мог з намі

плыць. Ён пайшоў і больш мы яго не бачылі. Зайшлі мы ў карабль і плаці.

Мелі мы адплываць у дзевяць гадзін дня... Пахадзіла я яшчэ з дзецымі па караблі, блукаліся. Леглі спаць: яна і хлопцы ўнізе, а дзяўчынка і я — наверсе. Я здрамнулася, а раптам заскрыгаталі маторы. Быццам жалезам па сэрцы прашыла. Заснула я, а калі абудзілася, здзвівіла мяне цішыня. Пытае яе, чаму не плывем, а яна кажа, каб я выйшла і разглянулася. Я выглянула, а ўжо нават мяка не было відаць. Дала яна мене выратавальную камізэльку, у якой быццам сорак гадзін можна трymацца на вадзе, але я яе адкінула, бо ў ледавітай вадзе і яна не паратуе. Гаварылі, што ў нашым транспарце на дзевяці караблях, супрадавджаемых васеннаццацю тральшчыкамі, плыло дзевяць тысяч народу.

Пачуёся выхух. На караблі ўзнікла паніка, але быў гэта ўзыръ на беразе. Там, дзе мы начавалі перад пагрузкай на карабель, быццам падземны склад амуніцыі быў і яго ўзварвалі. Тры месяцы пазней даведаліся мы, што тады заўгініў і наш гаспадар; адзін знаёмы ўцякач расказаў, што на ложку знайшлі яго спалены труп, сказаў таксама, дзе яго пахавалі. Гаспадыня шкадавала, што ў яго дарагі сігнет быў.

Плылі пяць сутак. Заўсёды, калі давалі абед або вячэр, находзіла большая хвала і талеркі па стале соваліся. Уцекачы цяжка пакутавалі ад марской хваробы. Гаспадыня пяць дзён не дала рады есці, пры канцы ўжо пенай рыгала.

Пад разводным мостам плылі, па катормы на высокіх слупах праходзіла чыгунка. Высадзілі шэсцьдзесят кіламетраў ад дацкай граніцы, у порце Рэндсбург над Кільскім каналам. Там былі ўласціўцы. Наступалі англічане; заявілі, што захаваюць горад, калі ён здаца. Немцы хацелі здавацца, а ўласціўцы не...

Завезлі нас да пастара, у якога дачка без ног была, там нам два пакойчыкі і кухню прызначылі. Ноччу што паўгадзіны сірэны аб'яўлялі трывогу. І ўдзень тaksамa: станеш у чаргу, а ўжо сірэны выноць; колькі здароўя мяне яны з'елі! І праз мегафоны аб'яўлялі: „Ахтунг, ахтунг!” Трэба было тады пад другі дом у падвал хавацца. Раз выходзім на вуліцу, а ў дамах ні даховак, ні вокан няма — як шкілеты дамы стаялі.

Два тыдні так чакалі. 5 мая горад занялі англічане, а 12 мая ўжо на зборны пункт адправілі. Жылі мы там пад палаткамі. Далі нам па дзесяць кілаграмаў унры: мыла, папяросы. А пасля загадалі пяць кілаграмаў ручнога багажу забраць і — у рускую зону. Я не ведала, куды пісацца: ці ў польскасе Беластоцкае ваяводства, ці ў савецкую Брэсцкую вобласць, пад якім падлягала мяя вёска; запісалася я ў Брэсцкую вобласць.

Падставілі нам грузавы самаход, якім завезлі на поезд і пагрузілі ў таварныя вагоны з прычамі і вугальнай печкай. Кудысь завезлі, а адтуль рускія сал-

даты перавезлі нас на самаходах у Ростак і выгрузілі пад адкрытае неба на ўзгорку; пасля развезлі нас у баракі. Давалі нам па дваццаць дэкаграмаў хлеба, чай і нейкі суп на абед. Суп той вельмі смачны быў, але без хлеба немагчыма было яго есці.

У Растоку былі мы два тыдні, а пасля завезлі нас у Рыбнік. Там рускія дзяўчыны з Курска і Палтавы былі. Прыйшоў лейтэнант і спытаў, хто ў шпіталь на працу хоча. Сталі мы на працу, то хаяцца есці дадуць. Шпіталь вялікі быў, былі там радзільнае, гінекалагічнае, інфекцыйнае і іншыя аддзяленні. Я працавала ў хірургічным аддзяленні, у стаціўцы, працьвіні. Працавала ад мая да кастрычніка.

З Рыбніка вывезлі нас у Шчэцін, а пасля ў яшчэ іншыя месцы, і ў яшчэ іншыя. Далей завезлі ў Вільню, з Вільні ў Барапавічы, а з Барапавіч у Ваўкаўск, бо там быў перасылачны пункт. У Вільні забралі мене дакументы, але зарадзілі. Калі я працікалася на перон, заўважыла, што мае дакументы працапалі. Я назад у міліцыю; шчасце, што яны раней мяне запісалі, і далі мене пасведчанне, што дакументы ў мяне былі, а то пасадзілі бу турму. У Ваўкаўску перасылачнага пункту ўжо не было, а мы нават не ведалі, што былі ўжо за граніцю.

Вылезлі мы на таварнай станцыі, а трэба было далей. Жанчына, якую мы працавалі, спыталі, забраць ў дзверы.

— Вас тут заб'яць або абраўуть, — сказала. — Хадзіце за мною, у мяне лейтэнант жыве...

Дала нам вячэр, прыйшоў лейтэнант. Сткаюцца ў дзверы.

— А вам чега надо? — спытаў лейтэнант, і яны адступілі.

Паехала я ў Барапавічы, але і там перасылачнага пункту не было. Падказвалі мне ехаць у Брэст, але я туды не падехала, толькі назад — у Вільню, а там мне сказали, што перасылачны пункт у Гродне. Гродна пабітае, пустое было, будынкаў не было, затое поўна зладзеяў і бандытаў.

У буро сцэльныя нары былі. Унізе рускія немцы сядзелі, поўна на іх бруду і воншай, вялікіх як арэхі, было — рускія не ведалі, што з тымі немцамі зрабіць.

Пазнаёмілася я там з Оляй з Турасні-Касцельнай. Яна тыдзень часу ўжо там сядзела, мне дала паесці. Яе выслалі ў адзін дзень, а мяне ў наступны.

Зайшла я на станцыю, у пачтовы вагон мяне пад пачкі схавалі і так я ў Беласток прыехала. А з Беластока ў Гайнаўку на Вадохрышча прыехала.

А цяпер не вераць, што я на Захадзе была, бо дакументы працапалі, а сведкаў не прызнаюць. Нават карэспандэнцыі не маю, хаця гаспадыня пасля вайны прыслала мене ліст. Я хацела ёй адпісаць, але тата забараніў, бо яна была ў ФРГ, а наш адзін сваяк у партыі быў і да ўсёго чапляўся. Свой сваім дапякаў. Мы баяліся, бо тады за такую справу можна было нажыць нямала непрыемнасцей.

Запісаў Аляксандр Вярбыцкі

Заўвага да артыкула „Эвакуіравалася на караблі”

Хацеў бы звярнуць увагу аўтару артыкула „Эвакуіравалася на караблі” ў „Ніве” № 31 на нейкую недакладнасць у апавяданні яго субядніцы аб пачатку немецка-польскай вайны ў верасні 1939 г. Яна гаворыць: „У нашай вёсцы адзін меў радыёпрыёмнік з навушнікамі і ў нядзелю па радыё пачуł, што ўспых-

мала праўдападобна, то 12 верасня немцы да яе яшчэ не дайшлі. Ды немцы ў верасні 1939 г. яшчэ радыёпрыёмнікі не забралі. Можа яна памыліла верасень 1939 г. з чэрвенем 1941 г.?

Дэмітры Шатыловіч

Ад запісчыка: Успаміны з'яўляюцца суб'ектыўным запісам памяці, а не аб'ектыўна дакладнай хронікай. Мая субядніца, якая прасіла захаваць аналімнасць, пацвердзіла, што эпізод, пра які адгукнуўся сп. Шатыловіч, здарыўся ў 1939 годзе. Яна ўдакладніла, што

<

Панізіць падаткі

— Ажно на 104% пабольшалі ў гэтым годзе падаткі за транспарт, а ў Беласто-ку толькі на 15%, — заяўві Лешак Вэрэса з прадпрыемства „Транс-сам” з Гайнаўкі ў час спаткання ў магістраце. — Калі раней мы планавалі блакіраваць даезд да магістрата, бурмістр прасіў нас адмовіцца ад забастоўкі. Гаварыў, што новая пастанова будзе ў чэрвені, а ўжо мінула палова ліпеня. Калі не будзе хут-кага паніжэння падаткаў, мы, уласнікі прадпрыемстваў, можам стаць звычай-нымі работнікамі.

У Гайнаўцы з бурмістрам Анатолем Ахрыцюком і намеснікам старасты Гайнаўскага павета Ежы Сіракам 27 чэрве-ня спаткаліся ўласнікі транспартных прадпрыемстваў горада і кіраўніцтва Саюза перавозчыкаў Падляшша. Саюз перавозчыкаў распачаў сваю дзейнасць у маі і за гэты час вёў размовы з уладамі паасобных гарадоў у справе паніжэння падаткаў за транспартныя машыны. Пе-рамовы паспяхова для Саюза закончыліся ў Беластоку, Бельску-Падляшскім, Сямятычах і Граеве. Яго старшыня Цэ-зыарыуш Карповіч крытычна ацаніў гайнаўскую пастанову аб падатках ад тран-

спартных машын, якая вядзе да празмернага павышэння коштадзейнасці транспартных прадпрыемстваў. Падаткі ад транспортных машын у Гайнаўцы намного вышэйшыя, чым у Беластоку.

— У мене ў Гайнаўцы шаснаццаць экалагічных транспортных машын, — сказаў Гжэгаж Кіцэль, уласнік транспар-тнага прадпрыемства „Баяр” з Гайнаўкі. — І хача жывем каля Белавежскай пушчы, арганізуем парк, няма льгот за карыстанне экалагічным транспартам.

Бурмістр Анатоль Ахрыцюк апра-дваўся, што ў агульным падаткі ад транспортных машын за 2002 год павышаны быў толькі на 7%, а ўвесе за-калот з падаткамі выкліканы дрэнай пастановай парламента. Згадзіўся ён, што падобная пастанова ў Беластоку намного лепшшая чым у Гайнаўцы. Бур-містр згадзіўся на змену пастановы і за-просіў прадстаўнікоў транспортных прадпрыемстваў на сустэрчу з Управай горада. Транспартнікі ў першай палове ліпеня спаткаліся з прадстаўнікамі гарадской улады дзеля падрыхтоўкі праекта новай пастановы аб падатках за транспортныя машыны. (ам-3)

Пераможцы конкурсу з апекуном Алінай Пліс.

Зацікавіліся экалогіяй

Сем вучняў з II „б” класа Гайнаўска-га белліцэя прынялі ўдзел у Агульна-польскім экалагічным інтэрнатывым конкурссе „Наша агенда 21”, і занялі ў ім чацвёртае месца.

— Конкурс — гэта спалучэнне заці-каўлення экалогіяй і працай з камп’ю-тэрні. Каб дабіцца поспехаў, вучні сі-стэматычна працавалі цэлы год. Яны выконвалі конкурсныя заданні, уводзі-лі даныя ў камп’ютэр і высыпалі іх арганізаторам, якія іх ацэнівалі, — кажа апякун групы, настаўніца біялогіі ў Гайнаўскім белліцэі Аліна Пліс.

Конкурс прапагандаваў экалагічныя дзеянні ў карысць асяроддзя. Анна Бада-вец, якая была лідэрам групы, Марта Шатыловіч, Кацярына Нацкоўская, Ка-цярына Кандрацюк, Тамаш Жак, Міхал Пятрочук і Адам Карпей выканалі пра-цу, якая заняла б некалькі тыдняў без-упыннай работы. Зараз з’яўляюцца яны прапагандыстамі экалагічнага жыцця ў сваім асяроддзі, а конкурс узмоцніў іх

зацікаўленне прыродай. У рамках кон-курсу вучні арганізавалі ў школе экала-гічную дзейнасць, залажылі кампост вы-карystоўваючы траву, галлэ і лісце, за-праектавалі школьні агарод, арганіза-валі экалагічны дзень і займаліся прапа-гандаваннем экалагічнай дзейнасці ў школе і асяроддзі. Белліцэсты ездзілі ў Белавежскую пушчу, фатаграфавалі ці-кавыя месцы і выяўлялі ў Гайнаўцы і на-ваколі нелегальныя звалкі смецця.

— Толькі ў самой Гайнаўцы знайш-лі мы больш за дзесяць нелегальных звал-ак у кварталах Падляшша і Юдзянка, каля вуліц Цэльнай, Жаромскага і Вжа-совай, — заяўляюць белліцэсты.

Моладзь рабіла распрацоўкі выка-рыстання адкідаў, аналізавала выкары-станне вады ў прыватных дамах, са-стайліла рапарты па зберажэнні элек-трафінергіі пасля замены традыцыйнага асвятлення на ашчаднае.

Аляксей МАРОЗ
Фота аўтара

„Ніва” заўсёды добрая

Адгалоскі

Некаторыя нашы чытачы пішуць (не буду называць прозвішчай), што калісь-ци „Ніва” была лепшая, прыгажэйшая. Некаторым чытачам „Ніва” цяпер з’яў-ляеца цікавейшай і хваляецца яе. На маю думку, „Ніва” калісьці была добрай га-зетай, а цяпер стала яшчэ лепшай. З того часу, як я пачаў пісаць у „Ніве”, мінула больш за 40 гадоў. Тады карэспандэнты пісалі кароценкія допісы і вельмі цешыліся, калі яны быўлі надрукаваны.

Прыходзілі ў „Ніву” журналісты і адыходзілі. Адны мянялі працу на ін-шую, другія — перапрацаўваўшы ўсё жыццё ў „Ніве”, адышлі на пенсію. Ад-ны парвалі сувязь з „Нівой”, іншыя час ад часу паяўляюцца на яе старонках і, думаю, ніколі не парвуть сувязі з газе-тай. Таксама карэспандэнты — прыхо-

дзіць і адыходзяць, а „Ніва” надалей іс-нуе і заўсёды ў кожную пятніцу паяўля-еца ў хатах тых, каму дараюе роднае беларускае слова.

Была калісьці ў „Ніве” Палоска Дзядзькі Кваса. Адышоў у вечны спачын Mixasіs Красоўскі, прапала і Квасава палоска. Была таксама рубрыка З мaeй званіцы. Цяпер няма, хача яе аўтар ся-род жывых і час ад часу друкуецца на старонках „Нівы”. Шмат гадоў быў Парнасік. Цяпер — няма, а хацелася б, каб быў ён надалей. Там жа паяўляліся і мае вершыкі. І гэта ўсё аднаму чыта-чу падабеца, іншаму не, і мы не маем на гэта ўплыву. Па-мойму, „Ніва” бы-ла і ёсць цікавай і прыгожай усім, каму дараюе роднае слова. Хто ёю дара-жыць, заўсёды падпішацца на яе на пошце або купіць у кіёску.

3 пашанай Мікалай Лук'янюк

можа абазначаць гэты мой сон. Пэўна, ма-неты прадвяшчаюць нешта кепское?

ВЕРАНІКА

Вераніка! Кепскія абазначае ўжо тое, што вы з мужам ехалі цягніком, ды і ўся акцыя сну адбывалася ў вагоне. Гэта прадвяшчае табе нейкі смутак і крыху.

Па ўсім відаць, што ў твайм жыцці пая-віліся нейкія праблемы. Бачы сама, што ты забылася нават купіць білет на цягнік, нервова лічыши гроши, а іх не хапае, каб заплаціць за білет, ды і ўся атмасфера сну неспакойная. Ведай, што манеты ў сне (калі яны новыя) абазначаюць клопат. Іншя справа, калі б сніліся старадаўнія манеты. Гэта магло быт абазначаць выпадко-вае багацце.

Адзінай надзеяй для цябе можа быць тая прыгожая статная жанчына, якая ўвайшла ў вагон і была надта добразы-лівая ў адносінах да цябе.

АСТРОН

Zrealizowano przy pomocy finansowej Mi- ni-sterstwa Kultury.
Галоўны рэдактар: Віталь Луба.
Сакратар рэдакцыі: Аляксандар Макс- мюк.
Рэдактар „Зоркі”: Ганна Кандрацюк- Свярдланская.
Публіцысты: Мікола Ваўранюк, Аляксандар Вярбіцкі, Ганна Кандрацюк-Свя- рдланская, Міраслава Лукша, Аляксей Мароз, Ада Чачуга, Паўліна Шаффан.
Канцылярыя: Галіна Рамашка.

3 таго часу, як ліквідавалі пасаду бі-летнага касіра на чыгуначным прыпын-ку ў Кляшчэлях, пачакальнія папала ў руіну. Сцены ды дзвёры распісаны графіці ды любоўнымі прызнаннямі. Разбітае акно. У зале няма лавак, а са-мае важнае — не хапае актуальнага раскладу цягнікоў. Каб не інфармация жанчыны, якая живе ў будынку стан-цыі, дык не ведаў бы я, калі ад'яджае ранні поезд у Чаромху.

— Штораз вешалі расклад у пачакаль-ні, — тлумачыла кабета, — але хут-ка ён дзесяці працадаў. Цяжка сказаць чыіх гэта рук справа, бо віноўнага не злавілі на ўчынку.

Вось што мне расказаў жыхар Чаромхі-Станцыі, з якім падарожнічаў ў Кляшчэлі 22 ліпеня:

— Было гэта некалькі гадоў таму. Нашы хлопцы вярталіся з дыскатэкі ў Кляшчэлях. Ішоў даждж. Недаходзя-чи да станцыі на пашы пасвіліся каро-вы. Адзін жартайнік кінуў: „Хлопцы, кароўка мокне. Схавайма яе пад дах”. І пагнал красулю перад сабою. Прыча-

пілі... у пачакальні. Мой добры сябра расказваў аб здарэнні, бо сам быў удзельнікам тае кампаніі, — закончыў суразмоўца.

Будынак пачакальні лічыцца помні-кам культуры, бо збудаваны ён пры царскім парадку ў пачатку XX стагод-дзя. Каб будынак мог гаварыць, дык расказаў бы не адну цікавую гісторыю аб сваіх уладальніках. Але такай долі, якая спасціглі яго цяпер, пэўна не спа-дзяваўся. Каго вінаваці за беспара-дак? Чыгуначных начальнікаў з Прад-прыемства маёмасці, кляшчэлескі са-маўрад ці карыстальнікаў, г.з.н. пада-рожных? Па маёй думцы, мясцове грамадства. На паверсе ў будынку пражы-ваюць людзі — чыгуначныя пенсіяне-ры. Ці не чуюць яны, што робіцца на пероне ці ў пачакальні? Пэўна так. Ды і побач жывуць сем'і чыгуначнікаў. Каб не агартала нас абыякавасць, дык не дазволілі б на такі стан, які зараз маем на кляшчэлескім прыпынку. Ад лю-дзей усё залежыць...

(yc)

Вер – не вер

Астроне, сніца мне, быццам мы з му-жам едзем цягніком у Варшаву. Сядзім у купэ, і я высыпала на стол гроши. Былі там адны манеты, але грошай было вельмі многа. Я вырашыла, што вазьму з сабой нейкіх ста золотых, быццам хопіць на гэту паездку. Куды падзелася рэшта, не ведаю.

Раптам у купэ ўваходзіць маладая, пры-гожая жанчына. Высокая, зграбная. Кан-дуктар? Не ведаю, хто яна. Мужа ўжо ня-мае с менай, але зноў перада менай на сто-ліку ляжыць шмат манет. Жанчына гаво-рыць, што трэба купіць білет. А я зусім забылася. Пачынаю лічыць гроши. Не, не хопіць. Што рабіць? Прыйшоўшая жанчына адносіцца да мене вельмі добразычлі-ва. Кажа, што можа неяк абыдзеца, калі не прыйдзе рэвізор. Памятаю добра, што яна гаварыла пра рэвізора. Астроне, што

на терене woj. podlaskiego i oddziały „Ruch” na terenie całego kraju.

2. Cena prenumeraty na IV kwartał 2002 r. wynosi 26,00 zł.

3. Cena kwartalnej prenumeraty z wysyłką za granicę pocztą zwykłą — 115,00; pocztą lot-niczą Europa — 127,00; Ameryka Płn., Płd., Środk., Afryka, Azja, Australia — 153,00. Wpła-ty przyjmuje „RUCH” S.A., Oddział Krajowej Dystrybucji Prasy, ul. Jana Kazimierza 31/33, 01-248 Warszawa, Pekao S.A., IV O/Warszawa, Nr 12401053-40060347-2700-401112-005.

4. Prenumeratę można zamówić w redak- cji. Cena 1 egz. wraz z wysyłką w kraju wy- nosi 3,40 zł, a kwartałnie — 44,20 zł; z wy- syłką za granicę pocztą zwykłą — 4,70 (kwartałnie — 61,10), pocztą priorytetową: Europa — 5,90 (76,70), Ameryka Płn., Afry-ka — 6,60 (85,80), Ameryka Płd., Środk., Azja — 7,40 (96,20), Australia — 9,60 (124,80). Wpłaty przyjmuje Rada Progra-mowa Tygodnika „Niwa”, Białystok, ul. Zamenhofa 27, nr konta PBK S.A., I Od-dział Białystok, 11101154-401150015504.

Niva
TYDNEVIK
БЕЛАРУСАЙ
У ПОЛЬШЧЫ

Выдавец: Праграмная рада тыднівіка „Niwa“.
Старшыня: Яўген Мірановіч.
Адрас рэдакцыі: 15-959 Бialystok 2,
ul. Zamenhofa 27, skr. poczt. 149.
Тэл./факс: (0 10xx 85) 743 50 22.
Internet: http://republika.pl/niva_bielastok/
E-mail: niva_bielastok@poczta.onet.pl
альбо: niva_bielastok@skrzynka.pl

НЎука

<http://www.anekdotov.net/>

Заклад

У беларускай мове юрыдычны тэрмін **заклад** згадваецца яшчэ ў Статуте Вялікага Княства Літоўскага. Шматлікія захопніцкія навалы, што не міналі нашага краю, надалі гэтаму слову зусім іншы сэнс, трывала замацаваўшы ў беларускай съядомасыці слова **закладнік**.

Ісці ў **заклад**, купіць на **заклад**, аддаць у **заклад**, **закладваць** нейкую спрабу. Тут дарэчы будзе згадаць і съята **Закладзіны**, калі, **заклаўшы** першы камень у падмурак, дужа натомленыя работнікі пачыналі імпэтна **закладаць** за **каўнер**.

Апроч іншага, не дае пра сябе забыць і пасъяловая **закладка** калгасамі фуражу, пра што рэгулярна інфармуе сваіх слухачоў беларускае савецкае радыё.

Можна было б прыгадаць яшчэ нешта, але ўсе гэтыя **заклады** трацяць амаль

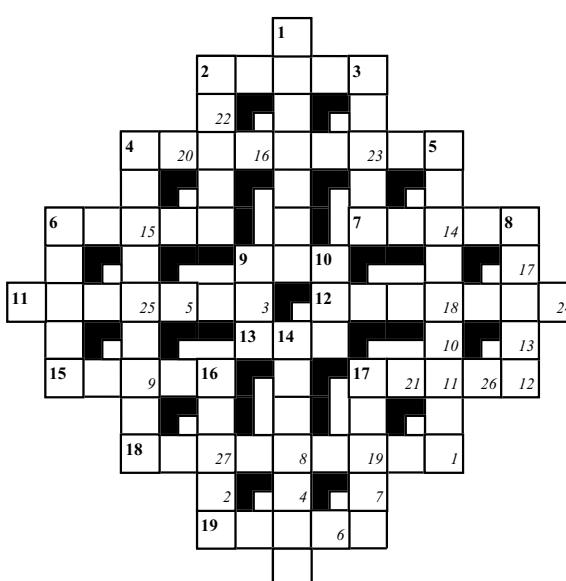
услякі сэнс перад тым значэннем, якое займела гэтае слова ў краіне саветаў.

Закладваючы ўласнага бацьку, можна было лёгка выйсці ў піянэры-героі, як гэта зрабіў славуты Паўлік Марозаў, стаўшы прыкладам для кожнага савецкага дзіцяці. **Заклаўшы** суседа, шмат хто здолеў спатоліць уласную зайдзрасць ці адкітаць нейкую крыўду. Варта пачаць **закладваць** начальніка, каб куды бліжэйшаю зрабілася таемна жаданая пасада. **Закладваючы** з пэўнай рэгулярнасцю, чалавек набываў шанец зрабіць сваю прыродную схільнасць хлебнаю прафесіяй у штаце адпаведнай установы.

Аднак, якой бы ўдалай ні аказалася гэтае кар'ера, яна праста нішто ў параданьні з мажлівасцю аддаць у **заклад** дзеля ўласнага інтэрсу цэлую краіну, тым самым зрабіўшы **закладнікамі** ажно 10 мільёнаў чалавек.

Рыгор Сітніца
(паводле часопіса „ARCHE“ 7/2000)

Крыжаванка

Гарызантальна: 2. літаратурны твор у дыялагічнай форме, 4. асова ніжэйшага кірунічага персаналу, 6. шайка, 7. нашчадак белага і негра, 9. правы прыток Волгі, 11. мясцовасць у Белавежскай пушчы, дзе 8 снежня 1991 года СССР змяніўся ў СНД, 12. украінскі шчыпковы музычны інструмент, 13. парны лік, 15. доўгая вяроўка з рухомай пяціліней на канцы, 17. сплещеная ў кружок кветкі, 18. італьянскі рэгіён з Міланам, 19. земляроб.

Вертыкальна: 1. жыхар Палесся, 2. за-дзыякальнае сузор'е (*Virgo*), 3. адмініст-

рацыйны цэнтр галандской правінцыі Гелдерланд, 4. канцылярская прылада для прабівання круглых дзірак у паперы, 5. старожытнарымская назва Шатландыі, 6. Біблія або Каран, 8. жыхар Анкары, 9. старожытнагрэчскі бог падземелля, 10. фінскі горад Турку ранеј, 14. важны хакейны або футбольны ігрок, 16. жыхарка Берліна, 17. горад на заходзе Віцебскай вобласці за Богінскім возерам. (Ш)

Рашэнне **крыжаванкі** складуць літары з пазначаных курсівам палёў. Сярод чытачу, якія на працягу месяца да-шлюць у рэдакцыю правільнія рашэнні, будуть разыграны кніжныя ўзнагароды.

Адказ на **крыжаванку** з 27 нумара

Гарызантальна: кірмаш, вучэнне, сінтэз, кагорта, ракета, малако, скасіна, Каруза, Кралева, Машара.

Вертыкальна: Авакум, шчыгол, шнурок, кесар, рынак, адэпт, аппарат, Енісей, арамат, атака, ануча, Осака.

Рашэнне: **За гроши розуму не купіш.**

Кніжныя ўзнагароды высылаем Аляксандру Дабчынскаму з Беластока і Ка-зіміру Радошку са Свебадзіцаў.

Смаражаніна

Сярод ночы ў нас у блёку не дыхнеш. Спёка, як удзень. А акна не адчыніш. З гародчыкаў і балконаў снуеца дым. Пахне вуглем, печаным мясам і гароднінай. Яшчэ дым дымам, і пахі тыя смачна-гарэлія, ды начныя госці, замест ахалоджвачца апаведнымі напоямі, частующа самі ды ўгашаюць знаёмых гарэлкай ды півам. А напоі тыя, высокапрацэнтныя, ніяк не лагодзяць паводзін, як і музыка, якая далятае адтуль. Ну, што ж, сцерпіш такое. Лета ж, людзі гуляць хочуць. Мабыць, апошнія хвіліны лета, бо восень сёлета хутка да нас прыйдзе, а і зімка таксама. Ну, калі ж людзям бавіцца? У спякотны дзень, калі не дыхне ні чалавек, ні звер? А тут — пасярод горада, на кветніках... А цвыркуны трашчаць так наўкола, што ўжо ад іх заўзятага траскательнія не заснеш. Здаецца, ляжыш у жыце, а цвыркуны стараюцца... Жнівень... Ну, і тым дымком цягне бы ад начленикі, што коней пасуць... Уключыш уяўленне, дык ўсё стрываць можаш.

Я як я, а Агата — нецярпівая. Пайшла накрычаць на нахабных гасцей, дык забавілася там. Задоўга, як на маю цярпіласць. А як жа ж, — села мая баба на пянёчку, бутэлька піва ў далоні... Сядайце і вы, Вандал, кажуць хлопцы і дзядзькі. Ну, дык я і прысёў на хвілінку. Аnekdočik прыгадаў. Зарагаталі. Здаецца, нягучна?.. І чуем зверху, недзе з чацвёртага паверха:

— Пан Арлянскі, кіньце жарты, дайце людзям спаць.

Ну, узяліся мы з Агатай пад пахі, пайшли ў свой ложак. А тыя засталіся далей забаўляцца. Ніхто больш не каментаваў гаму, якія далятаў з-за вокнаў.

Прыехалі да мяне ў суботу знаёмыя армяне. Праўда, на пакаленне маладзейшыя за мяне, але гутарыща мне

з імі выдатна. Мабыць, таму, што ўсе мы народ гасціны, кантактны. Прывезлі яны мне трохі добрае гародніны — памідораў, кабачкоў, баклажанаў, агуркоў... Гэта з уздячнасці за колішнюю гасціну. Намарынавалі мяса ды курачыны. Пад вечар рашылі мы паставіць сваё рэшата ў гародчыку пад плотам, і скаваўшыся за вінаградам, „пакурыць” крыху, і ту ў смаражаніну з апетытам з'есці.

Толькі дым пайшоў ад нашага грыля, азвалася кіпучым ад злосці голасам суседка:

— Што за народ! Акна не адчыніш, дым валам валіць!

— Ой, нядобра! — спaloхалася Зося.

— У нашым мікрарайне, у гародчыках, на пляцоўцы калі гаражоў увесь час людзі смажаць, і ніхто слова не скажа... Даўайте, будзем збірацца...

Ды наша печка гарачая — ні туды, ні сюды. Вуглі агнём гараць, гародніна пахаціць, мяса сквірчыц...

— Мы зараз, зараз, раз-два і кончым, — спaloхалася Агата.

Ды дзе кончыш! А нам і апетыт прайшоў... Нашы госці, якім стала асабліва няўмка, паміж сабою сталі нервова пемаўляцца на сваёй мове.

— А гэта што за халера! Свету ім мала! Пайшлі на поле! — заверашчала суседка з трэцяга паверха. — Ну, проста нелюдзі! Званю ў паліцию!

Мы ўхапілі трыножак з дымачым мясам, панеслі ўсё дахаты. Разам з гаршком, поўным прыпраўленага апетытнага сырога мяса. Тое, што ўжо спяялося, мела выдатны смак. Ды настрой мы ўсё мелі сапсанаваны.

Праз гадзіну зноў у гародчыках пачалася бяседа. Суседкі сіцілі. Ніхто не дражніў іх слых чужою мовай?

Вандал Арлянскі

„Даўціпы“ Андрэя Гаўрылюка

На рабочая да Андрэя:

— Хачу табе раскрыць сакрэт. Пасля вяселля будзеш мець дома жанчыну, якая цудоўна варыць!

— Выдатна! Я і не ведаў, што ты та-ка кухарка.

— Гэта не я; гэта мая мамачка.

— Памірае цешча, побач яе дзяждыркы зязць. Раптам над галавою цешчи пачынае лётаць муха; яна водзіць за ёю вачыма.

— Мама, — звяртае ўвагу зязць, — не рассейвайцесь!

* * *

Сябра выходзіць і пытае Андрэя:

— Што здарылася, што твоя цешча такая ветлівая да цябе?

— Гэта выпадкова. На мінулым тыдні па-п'янаму памылкова залез у яе ложак.

* * *

— Тэлевізар, гэта найцудоўнейшая ў свеце вынаходка! — заяўляе Андрэй сябру. — Я ўдзячны яму найпрыгажэйшыя хвіліны майго жыцця...

— Так любіш глядзіць тэлебачанне?

— Я не, але мая цешча.

* * *

Бабулька паспешліва збіраецца на цягнік. Малы ўнучак супакойвае яе:

— Не турбуйся, бабулька, напэўна ўспееш. Татка так хваляваўся тваім ад-ездам, што перавёў стрэлкі гадзінніка на цэлую гадзіну наперад.

* * *

— Чаму наш сусед так не церпіц сваёй цешчи?

— Бо калі яна два гады раней прыехала да яго ў гості, дык асталася аж да сёння.

* * *

— Што чуваць у твай цешчи?

— Нічога табе людзі не гаварылі? Ад двух тыдняў не жыве...

— Давялося табе цяжка перажываць?

— Яшчэ як! Цэлы тыдзень трymала мяне ў напружанні: ужо баяўся, што выживе!..

* * *

На шматлюдным палатачным полі ў Даніі пара маладых турыстаў з Усходу начуе пад палаткай.

— Тут зусім не так ціха, як я спадзявалася, — прызнаецца яна яму, калі апынулася ў спальнym мяшку. — Увесь час чуваць гэты назойлівы голос стракоз.

— Гэта не стракозы, — адказвае ён.

— Гэта маланкі.

* * *

Мадам шпацыруе па набярэжнай Сены. У той час да яе далятае крык мужчыны, які вывернуўся з лодкі:

— Не ўмею плаваць! Ратуйце! Рат... Рат...

— Я таксама не ўмеху, — адказвае мадам, — аднак не выпадае з-за такой дробязі ўзнімаць такі крык.

* * *

— Ці твой брат сапраўды быў місіянерам?

— Сапраўды; дзякуючы яму канібалы спазналі сапраўдны смак хрысціянства.